

**УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ” – ШТИП
ПРАВЕН ФАКУЛТЕТ**

ПЕТАР КАРАЃУЛЕСКИ

**СОРАБОТКАТА НА ИНТЕРПОЛ, ООН И НАТО ВО БОРБАТА СО
СОВРЕМЕНИТЕ ФОРМИ НА ТЕРОРИЗАМ ВО СВЕТОТ ВО XXI ВЕК**

МАГИСТЕРСКИ ТРУД

ШТИП, ЈУНИ 2015

Комисија за оценка и одбрана:

Ментор: Професор Д-р Стеван Алексоски

Член: Доцент Д-р Дејан Маролов

Член: Доцент Д-р Љупчо Сотирски

СОРАБОТКАТА НА ИНТЕРПОЛ, ООН И НАТО ВО БОРБАТА СО СОВРЕМЕНИТЕ ФОРМИ НА ТЕРОРИЗАМ ВО СВЕТОТ ВО XXI ВЕК

Краток извадок

Во борбата против тероризмот ООН има усвоено поголем број на конвенции и резолуции кои се поврзани со борбата против тероризмот. Конвенциите правно ги обврзуваат земјите кои ги потпишале, а од нив се бара да инкриминираат одредени дејствија, да се почитува принципот *aut dedere aut judicare* (или екстрадиција или гонење), воведување на механизми за меѓународна соработка во борбата против тероризмот.

Комитетот за санкции на ОН е единствено овластен да бара од Интерпол да објави Посебна нота. Овие барања не може да дојдат од некоја земја членка или некој друг субјект. Кога Комитетот за санкции бара издавање на посебна нота за определено лице или субјект мора преку формален пат да поднесе барање до Генералниот секретаријат на Интерпол, потоа ова барање се разгледува и се одлучува по него внимавајќи дали се исполнети сите правила на организацијата.

Соработката помеѓу НАТО и ООН изминатите неколку години е доста проширена. НАТО и ООН ја прошируваат својата соработка во борбата против современите тероризам на сите нивоа на кои што дејствуваат односно институционално, на терен, концептуално и политички. Соработката и консултациите помеѓу овие организации не се однесуваат само на справувањето со кризни ситуации, туку нивната соработка се протега и на други прашања како на пример воено-цивилната соработка, борбата против трговијата со луѓе, борбата против тероризмот и друго.

После терористичките напади на САД од 11.09.2001 година се променија геополитичките односи во светот. САД го презедоа лидерството во антитерористичката војна, а своите воени дејствија секогаш ги оправдуваа со тоа дека тие напаѓаат други суверени држави кои се расадник на терористи, или пак кои го поддржуваат и финансираат тероризмот, а како и држави кои наводно имаат некое хемиско, биолошко, радиоактивно и нуклеарно оружје кое би можеле да го искористат за терористички напади пред се врз западните држави.

После овие напади се огласи и НАТО и повикувајќи се на членот пет од Вашингтонскиот договор нападите на САД беа оценети како напад на сите земји членки на НАТО, според принципот на заедничка одбрана.

За прв пат во историјата на НАТО, организацијата се повика на членот 5 од Вашингтонскиот договор кој се однесува на колективната одбрана за нешто помалку од 24 часа после нападите на САД. Борбата против тероризмот со која раководи НАТО од 2001 година се одвиваше во неколку фази.

Во првата фаза во борбата против тероризмот која трае до 2006 година доаѓа до одреден напредок, воспоставени и применети се поголем број на мерки. Се создадоа посебни мерки за надгледување на воздушниот простор над САД, нови технологии за меѓународна помош, сила за брз одговор на НАТО. Втората фаза започна со НАТО самитот во Рига во 2006 година заедно со оружјето за масовно уништување, тероризмот е определен како најголема опасност во наредните десет до петнаест години. Овој нов пристап покрај постоечките механизми за борбата против тероризмот воспостави и нови воено-технолошки, институционално-правни и политички мерки. Исто така развиени се и посебни програми за соработка на НАТО со Русија и земјите кои учествуваат во Медитеранскиот дијалог.

Клучни зборови (посебна нота, Ал Каеда, организиран криминал, Талибанци, мрежа, финансирање тероризам)

COOPERATION OF INTERPOL, THE UN AND NATO IN COMBATING CONTEMPORARY FORMS OF TERRORISM IN XXI CENTURY

Abstract

In the fight against terrorism, the UN has adopted a number of conventions and resolutions related to combating terrorism. Conventions legally obliges countries that have signed, and they are required to criminalize certain actions, to respect the principle *aut dedere aut judicare* (either extradite or prosecute), the introduction of mechanisms for international cooperation in the fight against terrorism.

Sanctions Committee of the UN is only authorized to request Interpol to publish Special note. These requests can't afford to come from a Member State or any other entity. When Sanctions Committee requires the issuance of a special note of a person or entity must through formal way to submit a request to the General Secretariat of Interpol, then this request is reviewed and decided by observing whether it fulfilled all the rules of the organization.

Cooperation between NATO and the UN last few years is quite extended. NATO and the UN expand their cooperation in the fight against modern terrorism at all levels that act or institutional field, conceptually and politically. Cooperation and consultation between these organizations not only apply to dealing with crisis situations, but their collaboration extends to other issues such as civil-military cooperation, the fight against human trafficking, the fight against terrorism, and more.

After the terrorist attacks of 11.9.2001, the U.S. changed geopolitical relations in the world. The U.S. took the lead in the anti-terrorist war and military actions were always justified by the fact that they attack other sovereign states that are a source of terrorists, or who finance and support terrorism, and as countries that supposedly have a chemical, biological, radioactive and nuclear weapons that could use for terrorist attacks primarily on Western countries.

After these attacks and NATO invoking Article Five of the North Atlantic Treaty attacks on the United States were evaluated as an attack on all NATO nations under the principle of common defense. For first time in NATO's history, the organization called for Article 5 of Washington agreement relating to the collective defense of something less than 24 hours after the attacks on the United States.

Fighting terrorism with which oversees NATO since 2001 took place in several stages.

The first stage in the fight against terrorism which lasted until 2006, there was some progress, established and applied to a larger number of measures. USA created special measures for monitoring the airspace over the United States, new technologies for international assistance force for rapid response to NATO. The second phase began with the NATO summit in Riga in 2006 with weapons of mass destruction, terrorism is defined as the greatest threat in the next ten to fifteen years. This new approach despite existing mechanisms to combat terrorism and establish a new military-technological, institutional, legal and policy measures. Also developed are special programs for cooperation with Russia and NATO countries participating in the Mediterranean Dialogue.

Keywords (special note, Al Qaeda, organized crime, Taliban, network, financing of terrorism)

СОДРЖИНА

1. Вовед.....	9
2. Тероризмот и организираниот криминал.....	11
2.1. Финансирање на терористичките организации.....	13
2.2. Спречување на финансирање на тероризмот и деветте специјални препораки на FATF (Financial Action Task Force).....	15
3. Етиологија на тероризмот.....	18
3.1. Физиолошки и општествено-психолошки фактори.....	18
3.2. Идеолошки фактори.....	18
3.3. Фактори на средината.....	19
4. Современи форми на тероризам.....	19
4.1. Отворен тероризам.....	20
4.2. Прикриен тероризам.....	20
4.3. Употреба на нуклеарно оружје.....	21
4.4. Употреба на биолошко оружје.....	22
4.5. Хемиски тероризам.....	23
4.6. Самоубиствен тероризам.....	24
4.7. Сајбер тероризам.....	25
5. Организација и хиерархија на современите терористички групи.....	25
5.1. Конвенционално-хиерархиска структура.....	26
5.2. Ќелиска структура.....	26
5.3. Мрежна структура.....	26
5.4. Отпор без водство.....	27
5.5. Ал Каеда.....	27
6. Соработката на Интерпол и ООН во борбата со современите форми на тероризам во светот во XXI век.....	30
6.1. Преглед на конвенциите и резолуциите на ООН во борбата против тероризмот.....	32
6.2. Интерпол – СБ ООН - специјална нота.....	34
6.3. Соработката на Интерпол со Комитетите за санкции на ООН.....	36
6.3.1. Комитетот за санкции за поединци и субјекти поврзани Ал Каеда	
6.3.2. Комитет за санкции за поединци и субјекти поврзани со Талибанци во Авганистан.....	37

6.4. Анти-терористички Комитет (Counter-Terrorism Committee – CTC).....	38
6.4.1 Методи на работа на Анти-терористичкиот комитет и Анти терористичкиот комитет на Извршниот директорат.....	39
6.4.2. Интерпол и Антитерористичка оперативна сила на ООН (United Nations Counter-Terrorism Implementation Task Force-CTITF).....	39
6.5. CBRNE – Програма за превенција од тероризам.....	40
6.5.1. Борба против нуклеарно радиолошки напади.....	41
6.5.2. Резолуција 1540 ООН.....	42
6.5.3. Борба против биолошкиот тероризам.....	43
6.5.4. Борба против терористички напади со хемиско оружје и експлозиви.....	43
7. Соработката на НАТО со ООН во борбата против современите форми на тероризам во XXI век.....	44
7.1. Борбата против тероризмот.....	47
7.2. НАТО и борбата против современите форми на тероризам во XXI век – фази.....	51
7.2.1.Прва фаза во борбата против тероризмот.....	51
7.2.2. Втора фаза во борбата со тероризот.....	53
7.3. НАТО, ООН и борбата против тероризмот во Авганистан.....	54
7.3.1. Мисијата ISAF – Меѓународни безбедносни сили за помош.....	57
7.4. Борбата против тероризмот во Ирак – воена интервенција.....	59
7.5. Предизвици на НАТО.....	60
8. Терористички напади во XXI век.....	62
9. Резултати од поставените прашања (анкета) во однос на оправданоста на воените интервенции на САД и НАТО во XXI век.....	67
10. Заклучок.....	70

1. Вовед

Тероризмот денес во XXI век претставува закана од глобални размери. Напредокот на технологијата овозможува брзо и лесно движење, комуникација на луѓето од една во друга држава или друг континент со што се пренесуваат и одредени идеи и сфаќања на поединците кои можат да бидат и радикални и да го поддржуваат и поттикнуваат тероризмот. Се покажа дека ниту една држава не е имуна од терористичките напади, како и тоа дека не може сама да и се спротивстави на оваа глобална закана која предизвикува страв и несигурност кај населението.

Целта на терористите многу ретко се жртвите кои настрадале при нивниот напад, а скоро секогаш се оди кон тоа одредени држави, организации или некои други субјекти после терористичкиот напад да преземат одредени дејствија во согласност со очекувањата на самите терористи. Овие напади предизвикуваат чувство на страв, паника, заплашување.

После нападите на САД од 11.09.2001 година најозогласена терористичка организација стана „Ал Каеда“ на чело со нејзиниот водач Осама Бин Ладен. Оваа терористичка организација имаше и сеуште има распространета широка мрежа на активисти кои работат, агитираат и мобилизираат нови лица за нејзината потреба.

Секако покрај „Ал Каеда“ постојат и други терористички организации кои дејствуваат низ многу држави, меѓутоа „Ал Каеда“ денес е најпозната можеби поради големата медиумска застапеност на оваа организација после терористичките нападите на САД од 11.09.2001 година.

Борбата против тероризмот денес се одвива на глобално ниво со соработка помеѓу државите и нивните институции, најчесто разузнавачките служби, и меѓународните организации како што се Интерпол, ООН и НАТО. Борбата против тероризмот не опфаќа само лишување од слобода на членовите на терористичките организации или пак нивното лишување од живот, туку и пренос, пресретнување и обработка на информации и податоци, замрзнување на сметки кои претставуваат извор за финансирање на одредени терористички групи итн.

Борбата против тероризмот опфаќа и воени интервенции од страна на НАТО, а предводени од САД како една од воените суперсили поддржани од

Велика Британија и Франција. Таков пример беше нападот на Авганистан со цел разбивање и уништување на „Ал Каеда“, за кој се сметаше дека е базата на оваа терористичка организација.

Под параванот на борбата против тероризмот следеше и нападот на Ирак кој не беше оправдан од причини што доказите кои и беа прикажани на јавноста за наводното поседување на нуклеарно и хемиско оружје за масовно уништување влеваа сомнеж во нивната веродостојност. Тоа и се покажа по освојувањето на Ирак од страна на САД и НАТО кога нивните воени експерти не пронајдоа нуклеарно или хемиско оружје за масовно уништување од кое стравуваа пред инвазијата.

Соработката на Интерпол, ООН и НАТО во борбата со современите форми на тероризам во дваесет и првиот век се покажа како делумно ефикасна, во изминатиот период иако беа спречени поголем број на терористички напади благодарение на соработката на овие меѓународни организации, сепак борбата против современите форми на тероризмот се одвива не баш успешно, а како доказ за тоа се информациите за секојдневните напади од страна на терористите насекаде низ светот. Секако дека без оваа соработка на овие меѓународни организации ситуацијата би била сигурно поинаква, а тоа би значело и повеќе терористички напади.

2. Тероризмот и организираниот криминал

Тероризмот е тесно поврзан со организираниот криминал. Терористичките организации често пати поради глобалните политички притисоци или некои други причини се приморани да започнат со криминални активности или да побараат соработка со некоја криминална организација. За терористичките групи организираните криминални активности претставуваат и извор на приходи кои се неопходни за самото функционирање на групата.

Колаборацијата на организираниот криминал и тероризмот најчесто се одвива преку трговија со мало и лесно оружје кое е доста распространето и го има во големи количини, кое оружје може да биде нелегално пренесувано за пари или пак да се употреби во некоја терористичка активност. Терористичките организации ова оружје можат да го набават со купување од определени земји и нивните разузнавачки служби или од нелегален пазар, да го украдат или пак да го изработат во некои скриени фабрики.

Општо познато е дека денес се произведуваат големи количини на оружје кое ги надминува потребите за вооружување на националните армии, па големи количества остануваат и се криумчарат и продаваат на нелегалниот пазар. За продажба на оружјето постојат три пазари кои опстојуваат истовремено, бел пазар – продажбата на оружјето се врши преку владите; сив пазар – под надзор на владите, но продажбата ја извршуваат приватни компании; црн пазар – продажбата на оружјето се врши преку поединци и трговци.¹

Понекогаш постои каузалитет помеѓу тероризмот и организираниот криминал односно тероризмот ги забрзува или забавува одредени облици на организираниот криминал, а организираниот криминал пак има повратно дејство врз терористичката активност и се извршува со цел да се овозможат понатамошни терористички активности.

Терористичките организации извршуваат повеќе тешки кривични дела кои се од делокругот на организирианиот криминал, со цел да се стекнат со средства за сопственото финансирање, да остварат одредени политички цели, а доколку овие кривични дела имаат меѓународен карактер тогаш станува збор

---

¹ Милошевска, Т. Поврзаноста на тероризмот и организираниот криминал. Современа Македонска Одбрана, бр.10, 2004;

за меѓународен организиран криминал доколку се исполнети и другите законски обележја за тоа.²

Во однос на криминалното оружје или некоја друга опрема се употребуваат канали за криминалност кои се под контрола на групи што се занимаваат со организирани криминални активности, а доста често и од самите терористи доколку е потребно. Давањето на поддршка при ваквите активности е можно и од страна на дипломатските претставници или од домицилните граѓани понекогаш поради симпатизирање, враќање на одредени услуги, остварување на корист, уцена и др.³

Табела 1. Сличности и разлики на криминалните организации и терористичките организации

Table 2. Similarities and differences of criminal organizations and terrorist organizations

Криминални организации / Criminal organizations		Терористички организации / Terrorist organizations
Сличности / similarities	<p>Рационалност;</p> <p>Насилство или закана за насилство;</p> <p>Грабнување, убиства, изнудување;</p> <p>Прикриеност;</p> <p>Незаконско дејствување;</p> <p>Загрозување на националната сигурност;</p> <p>Прилагодливост и отпорност;</p> <p>Дејствување во околина која ги симпатизира;</p> <p>Друштвено делување во локална заедница;</p> <p>Користење на новите технологии и глобализацијата;</p> <p>Градење и ширење на мрежи;</p>	
Разлики / differences	<p>Економска мотивација;</p> <p>Одржување на статус кво;</p> <p>Избегнување на</p>	<p>Политичка мотивираност;</p> <p>Желба за револуционерни промени;</p> <p>Барање на медиумска</p>

² Ibid.

³ Jelenski, M. (2012). Komplementarnost medzunarodnog terorizma i medzunarodnoga organiziranog kriminala. Zbornik radova s Medzunarodne konferencije „Rat protiv terorizma nakon 10 godina“, Zagreb, 6, 87-101.

	медиумска застапеност; Градење на деловни контакти со државни органи;	застапеност; Преземање одговорност за своите дејствувања; Ретко воспоставување на деловни контакти со државни органи;
--	--	--

Извор: Komplementarnost medzunarodnog terorizma i medzunarodnoga organiziranog kriminala. Zbornik radova s Medzunarodne konferencije „Rat protiv terorizma nakon 10 godina”, Zagreb, 13, 230.

Со тероризмот се постигнуваат политички цели бидејќи е политички мотивиран, но покрај тоа тероризмот содржи и криминална компонента. Оваа криминална компонента се остварува преку криминалното работење на терористичките организации со кое зацврстуваат во материјалната смисла како еден од битните фактори за остварување на плановите. Извршувањето на тешки имотни кривични дела од страна на терористите може да биди во соработка со специјализирани криминални организации, чии членови се истомисленици со терористите, за вршење на одредени кривични дела. Исто така тероризмот и организираниот криминал од меѓународни размери се поклопуваат и во криумчарењето и продажбата на дрога, оружје, муниција, перење на пари, проституција, а сето тоа со цел финансирање на терористичките активности.⁴

2.1. Финансирање на терористичките организации

За да можат да функционираат и да ги извршуваат своите активности терористичките организации имаат потреба од финансиски средства кои најчесто ги добиваат од три извори и тоа: законски извори, незаконски извори, државни спонзорства.⁵

За да се спречи финансирањето на терористичките организации најпрво треба да се разберат нивните финансиски потреби, а средствата кои им се

⁴ Милошевска, Т. Поврзаноста на тероризмот и организираниот криминал. Современа Македонска Одбрана, бр.10, 2004;

⁵ Ured za sprecavanje pranja novca (Financijsko-obavestajna jedinica) (2012). Tipologije financiranja terorizma, R. Hrvatska Ministarstvo financija, Zagreb,9-14.

потребни не се користат само за изведување на терористички активности туку и за развојот и одржувањето на самата терористичка организација и нејзината идеологија. Финансиските средства на терористичките групи им се потребни за набавување на оружје, финансирање на напади, плаќање на извршителите, покривање на трошоци за патување, поткупување, обука на своите членови, водење на пропаганда и т.н. Финансиските потреби на терористичките организации се групираат во две групи: финансирање на терористичките активности односно трошоци кои настануваат со одредени терористички операции; трошоци на организацијата потребни за развој, одржување инфраструктура за да се промовира идеологијата на терористичката организација.

Законски извори на финансиски средства вклучуваат злоупотреба на непрофитабилни и добротворни организации, злоупотреба на законски деловни активности и самофинансирање. Добротворните и непрофитабилните организации се од таков вид што располагаат со значајни финансиски извори, често се од меѓународен карактер што значи дека вршат финансиски трансакции покрај на национално и на меѓународно ниво.

Кај деловните активности кои се базираат на готовински трансакции тешко е да се утврди односот меѓу вистинската и пријавената вредност за извршената услуга или продажба, па можно е да дојде до злоупотреба на законските деловни активности за финансирање на терористичките активности.

Додека пак кај самофинансирањето постои финансирање од сопствени средства на самите терористи, нивни блиски или подалечни роднини. Овие средства вклучуваат и парични средства на лица или организации кои директно не се вклучени во терористичките активности. Законските извори за терористичките организации познати се под името „црно перење“ бидејќи легалните финансиски средства се претвораат во црни средства наменети за финансирање на тероризмот.

Финансирањето на тероризмот од незаконски извори опфаќа користење на финансиски средства стекнати на нелегален начин, односно преку криминални активности. Тука како криминални активности кои најчесто се користат за добивање на финансиски средства за финансирање на тероризмот би можеле

да се споменат: трговијата со оружје, трговија со наркотици, финансиски измами, изнудување на финансиски средства.

Како главен извор на терористичките организации претставуваат државните спонзорства. На овој начин терористичките организации имаат сигурен и постојан извор на финансиски средства кои се неопходни за нивното делување.

При преносот на финансиските средства терористичките организации се користат со три начини на пренос: преку финансискиот систем, меѓународниот трговски систем, физички пренос на парични средства.⁶ Доста често како алтернативна дознака или прикривање терористичките организации користат или злоупотербуваат добротворни организации или други правни субјекти за да не бидат откриени причините за преносот на финансиските средства.

Преку финансиските системи терористичките организации можат многу лесно, а без да бидат откриени да пренесуваат финансиски средства во национални или меѓународни рамки. Меѓународниот финансиски систем терористичките организации го употребуваат за пренос на финансиски средства преку наизглед законски деловни трансакции.

Физичкиот пренос на финансиски средства е таков начин преку кој терористичките организации пренесуваат средства без да се излагаат на опасност од мерките за спречување на перењето на пари. Терористите најчесто готовите пари ги претвораат односно купуваат злато или други скапоцености, а истите ги пренесуваат од една во друга област или држава. Овој начин на пренос е најзастапен во јужните делови на Азија и средниот Исток, но и во Европа. Овој начин на пренос на финансиски средства се користи со цел да се избегнат банкарските трансакции и да се намали ризикот терористите да бидат откриени.

2.2. Спречување на финансирање на тероризмот и деветте специјални препораки на FATF (Financial Action Task Force)

Специјалната оперативна група за финансиски дејства на перење пари и финансирање на тероризам - FATF како меѓувладина организација е формирана уште во 1989 година. Целите на оваа група се однесуваат на

---

⁶ Ibid.

борбата против перењето пари и финансирањето на тероризмот и други слични активности. FATF дава препораки кои претставуваат меѓународен стандард за борба против перењето на пари, финансирањето на тероризмот и ширењето на оружјето за масовно уништување. Исто така го следи напредокот на членките во исполнувањето и спроведувањето на мерки за спречување на перење пари и финансирање на тероризмот, предлага донесување и спроведување одредени мерки кои се однесуваат на глобално ниво, како и да се идентификуваат националните слабости за да се заштити меѓународниот финансиски систем од злоупотреби.⁷

FATF има издадено девет специјални препораки за спречувањето на финансирање на тероризмот. Тие се:⁸

- Прифаќање и воведување на инструментите на ООН. Со првата препорака се повукуваат државите да преземеат мерки за прифаќање и воведување на резолуцијата 1373 на Советот за безбедност, Конвенцијата на ООН за спречување на финансирањето на тероризмот, но и други конвенции кои се однесуваат на превенцијата и справувањето со финансирањето на тероризмот.
- Инкриминирање на финансирањето на тероризмот како и други поврзани дејствија на перење пари. Државите треба да го инкриминираат во своите кривични закони финансирањето на тероризмот и терористичките организации.
- Конфискација и замрзнување на имотот на терористите. Државите треба да ги имплементираат резолуциите на ООН за превенција и спречување на финансирањето на терористичките акти во кои е утврдено замрзнување и конфискација на средства и имот со кои се финансираат терористичките организации. Тука спаѓа и запланата и конфискација на имотот кој потекнува, се користел или бил наменет за финансирање на терористичките организации и тероризмот.

---

⁷ FATF (2014). Who we are. Преземено на 29 Март 2014. <http://www.fatf-gafi.org/pages/aboutus/whoweare/>

⁸ Анакиевски, Г. Деветте специјални препораки на ФАТФ (FATF) за спречување на финансирање на тероризмот – состојбите во Република Македонија. Министерство за одбрана на Р.М., Современа македонска одбрана, 109-115; Преземено на 9 март 2014г. http://www.morm.gov.mk/wp-content/uploads/2013/10/Sovremena-makedonska-odbrana-br_22.pdf

- Пријавување на сомнителни трансакции поврзани со тероризмот. Доколку финансиските институции или други субјекти за преземање на мерки против перењето пари дојдат до одредени информации кои укажуваат дека некои фондови се поврзани или ќе бидат искористени за тероризам потребно е да ги проследат до надлежните органи.
- Соработка на меѓународно ниво. Соработката на меѓународно ниво треба да се остварува со ефикасна размена на информации и пружање на друг вид помош преку договори и анжмани или некои други механизми кога станува збор за финансирањето на тероризмот и терористичките организации и дејствија.
- Алтернативни дознаки на пари. Тука станува збор за преземање на соодветни мерки од страна на државите со кои субјектите кои вршат трансфер на пари потребно е да бидат регистрирани и лиценцирани, да ги почитуваат прекораките на FATF, санкционирање на субјектите кои би ги прекршиле законските процедури при трансферот на пари.
- Електронски трансфер на пари. При електронскиот трансфер на пари државите треба да преземат соодветни мерки со кои би се меморирале и обезбедиле податоци за субјектите кои вршат трансфер како и природата на трансферот, преземање на мерки со кои би се надгледувале финансиските трансакции кои се сомнителни и за кои нема доволно информации.
- Непрофитни организации. Државите имаат обврска за преземање на мерки со кои би се спречила злоупотребата на непрофитните организации од страна на терористичките организации за финансирање на тероризмот преку легални средства.
- Пренесувачи на готовина. И тука државите треба да преземат соодветни мерки со кои би се спречиле физичките пренесувања на пари во готовина или други хартии од вредност преку граничните премини доколку постои сомневање дека би се употребиле за финансирање на тероризмот, но и оние кои се лажно пријавени.

3. Етиологија на тероризмот

Секако дека причините за терористичките напади не се едноставни и јасни туку тие се испреплетуваат меѓу себе и на нив влијаат и многу други фактори. За да разбереме зошто некое лице станало терорист потребно е да се разгледаат и анализираат повеќе фактори, психолошките и општествено психолошките фактори, идеолошките и факторите на средината. Меѓутоа за подобро да ги разбереме причините за тероризмот и неговите појавни облици потребно е да се анализираат поединечните главни етиолошки причини.

Според Пол Виоти и Марк Каупи постојат три главни причини за појавата на тероризмот, а тие се физиолошки и општествено-психолошки фактори; идеолошки фактори; фактори на средината.⁹

3.1. Физиолошки и општествено-психолошки фактори

Според овие фактори причините за тероризмот се бараат во менталното растројство на лицата при што како главен причинител се факторите поврзани со раните години на терористите односно нивната младост. Најчесто станува збор за родителско малтретирање или неемоционални родители, а терористите се претпоставува дека покажуваат знаци на отпор и бунтовност спрема авторитетот на родителите кој во нивниот мозок е пресликан во лицето на државната власт.

Сепак иако некои терористи покажуваат определени знаци на патолошко однесување не треба сите терористи однапред да се стигматизираат како ментално растроени лица. Општествената психологија односно врските и интеракциите на поединците во рамките на групите придонесуваат за поголема самодоверба и верба на терористите како поединци, ја зацврстува нивната посветеност кон каузата на која и се посветени.

3.2. Идеолошки фактори

Овие фактори ја објаснуваат „идејата“ и нејзината моќ во која терористите веруваат и за која се залагаат. Терористите верувајќи во одредена идеја најчесто се стремат да создадат подобро општество кое ќе се заснова на

---

⁹ Виоти, П., & Каупи, М. (2009). Меѓународни односи и светска политика: Интернационалниот тероризам и транснационалниот криминал: Причини за тероризмот, 318-321.

нивните идеолошки вредности преку отстранување на одредени препреки и закани.

За терористичките групи од Блискиот Исток овие препреки и закани се однесуваат на американското присуство и неговото влијание, но и присуството и влијанието и на други западни земји, глобализацијата кои го поткопуваат традиционалното исламско општество.

3.3. Фактори на средината

Факторите за појава на тероризмот кои се однесуваат на средината може да се поделат во две групи. Во првата група спаѓаат неправдите, а во втората наслните култури.

На одредена заедница (економска класа, етнички групи) можат да влијаат неправди од економска, општествена или политичка природа. Неправдите без разлика дали се реални или замислени, оправдани или неоправдани можат да влијаат врз одредени поединци и да ги мотивираат да прибегнат кон тероризмот против странска окупаторска или против друга заедница.

Втората група на фактори на средината припаѓа на насилните групи односно на општествата каде постоел висок степен на насилство помеѓу заедниците и тоа подолг временски период што би можело да доведе до појава на терористички активности како резултат на овие спротивставености.

4. Современи форми на тероризам

Тероризмот како негативна појава не е пороизвод на денешницата туку своите корени ги влечи далеку во минатото. Најстарите пишани документи кои се однесуваат на тероризмот не носат во I век од нашата ера во Палестина. Зелотите се еврејска секта која го применувала теророт на систематски начин против римските власти.

Исто така постојат пишани документи и за сектата на Асасините која се формира некаде во VIII век од нашата ера, после шиитската шизма на територијата на денешен Иран. Дури и зброт кој во англискиот јазик значи

убиец „assassin” етимолошки има корен од арапско потекло односно е поврзан со името на сектата на Асасините.¹⁰

Современите форми на тероризам кои се користат денес на секаде низ светот претставуваат голема закана за мирот и безбедноста на населението во голем број региони. Современиот тероризам опфаќа различни облици меѓу кои би можеле да се споменат:

- Отворен теорирзам;
- Прикриен тероризам;
- Употреба на нуклеарно, биолошко или хемиско оружје за терористички напади;
- Бомбашки напади – како еден од облиците кој што е најраспространет и многу често се употребува, најчесто бомбите се поставени на возила, но доста често се фрлаат и рачно или преку некои механички направи. Бомбите кои ги користат терористите често се импровизирани, а поретко се користи воена муниција;
- Киднапирање на авиони – нај познат пример за овој вид на тероризам секако е киднапирањето на авионите на 09.11.2001 година;
- Самоубиствен тероризам – посебно актуелни во земјите од арапскиот свет;
- Сајбер тероризмот;

4.1. Отворен тероризам

Отворениот тероризам е вид на конвенционалниот и неконвенционалниот тероризам каде што терористичките групи извршуваат одредени терористички акции самостојно или под покровителство на некои заинтересирани влади. Привлекувањето на внимание на некоја терористичка група која промовира одредени нејзини цели е примарна цел, а оваа цел може да одговара со целта на некоја држава.

4.2. Прикриен тероризам

Прикриениот тероризам е специјален тероризам кој најчесто е организиран и изведен од некоја држава преку нејзините органи или од некои

---

¹⁰ Шалијан, Ж., & Блин, А. (2008). Историја на тероризмот од антиката до Ал Каеда: Праисторија на тероризмот: Зелоти и Асасини, 61.

терористички или криминални организации против друга држава. Овој вид на тероризам се извршува во најстрога тајност, а се оди кон тоа некоја држава да се ослаби и стане нестабилна при што би можело и да следат и конвенционални и неконвенционални облици на војување. Прикриениот тероризам употребува средства и методи со кои ги напаѓа слабите точки на нападнатата држава за да би се предизвикало некава несреќа или штета. Овој облик на тероризам тешко и скоро никогаш не се открива, сепак треба да се предвиди и да се отстранат неговите извори и цели од сигурносните структури на државата.¹¹

4.3. Употреба на нуклеарно оружје

Нуклеарните терористички напади подразбираат употреба на нуклеарна направа или радиоактивни материјали со кои би се предизвикале огромен број на жртви и штети од големи размери. Овој вид на оружје функционира на принципот на термонуклеарни реакции кои се неконтролирани, при што во мал временски период се ослободува голема количина на енергија и на радиоактивни честички кои имаат разорен ефект врз биолошките организми. Најчесто за изработка на овој вид на оружје се користат ураниумот или плутониумот како радиоактивни материјали, а кога доаѓа до фисионата реакција се ослободува големо количество на енергија и радиоактивни честички.

Можен терористички напад со нуклеарно оружје би предизвикал огромни штети во поглед на човечките жртви, материјални штети, а ефектите на еден таков напад секако би влијаеле и психолошки врз луѓето бидејќи постои огромен страв од напади со нуклеарно оружје.¹² Меѓународната организација за атомска енергија во предупредувањето кое го има издадено во однос на ризикот од нуклеарен терористички напад на цивилно население кажува дека овие напади се можни поради веројатноста дека некои терористички организации веројатно можат да произведат комплетно преносливо нуклеарно оружје со кое би можеле да извршат терористички напади.

---

¹¹ Pesto, H. (2011). Pojavni oblici terorizma. Godisnjak, Fakultet politickih nauka, Univerzitet u Sarajevu, 468-486.

¹² Кеча, Р. (2012). Тероризам – Глобална безбедносна пријетња: Борба против тероризма: Тероризам и иднина, 158-170

Меѓутоа употребата на нуклеарно оружје за терористички напади е помалку веројатно од употребата на хемиско или биолошко оружје со оглед на фактот дека е доста тешко да се набават материјали за изработка на нуклеарно оружје, а уште потешко е да се набави вакво оружје кое е готов производ, технологијата која е потребна да се изработи, преносот и неговата употреба. Постојат четири можности за употреба на нуклеарно оружје за терористички цели: кражба на нуклеарно оружје, производство на нуклеарно оружје од украден материјал, ширење на радиоактивни супстанции и напад на некоја нуклеарна база или транспортно возило кое пренесува нуклеарно оружје.¹³

Според Харис Пешто заканите за напади со нуклеарно оружје можат да се групираат во три групи:

- украдено нуклеарно оружје или негови компоненти од некоја држава и модифицирани за терористичка употреба;
- импровизирано нуклеарно оружје кое би можело да се изработи од прокриумчарен или украден нуклеарен материјал;
- напад на потрошено нуклеарно гориво или нукларни реактори со помош на радиоактивни направи.¹⁴

4.4. Употреба на биолошко оружје

Употребата на ваков вид на оружје е многу поверојатен отколку на нуклеарното оружје. Терористички напади со ваков вид на оружје би предизвикале висок степен на смртни случаи, а е многу поедноставно да се направи и употреби.

Биолошкиот тероризам е злоупотреба на отрови, патогени микроорганизми или биолошки агенси со цел да се предизвика болест и/или смрт на луѓе, животни и билки. За да би можело да се употребат овие средства потребно е тие да бидат инфективни, релативно отпорни на атмосферските влијанија, доволно цврсти за да го издржат процесот на производство, чувањето, транспортот и користењето како и да бидат живи. Биолошкиот тероризам може да се подели на три врсти: употреба на биолошки агенси во терористички напади против луѓе; терористички напади против домашни животни или

---

¹³ Ibid.

¹⁴ Pesto, H. (2011). Pojavni oblici terorizma. Godisnjak, Fakultet politickih nauka, Univerzitet u Sarajevu, 468-486.

одгледувани билки; употреба на биолошкото оружје против животната средина и нејзино контаминирање;. Терористичките напади со биолошко оружје би можеле да се извршат со употреба на експлозивни средства кои би се полнеле со микроорганизми или заразени животни (најчесто инсекти) и би можеле да се изведат на три начини: со растурање низ воздухот, вметнување или оставање на преносители на заразата со внесување на патогени микроорганизми или вдишување на нивните токсини преку контаминиран воздух; користење на контаминирана храна или вода со предизвикувачи на одредени болести; преку кожата или слузокожата или преку рана од контаминиран воздух или предмет или друга површина.¹⁵

Најопсаен биолошки тероризам е прикриениот биолошки тероризам, кој може да се одвива подолг временски период, каде што тајно се употребуваат одредени биолошки агенси со кои се предизвикуваат болести кај луѓето, животните и растенијата, а овие болести не може да се одреди дали се предизвикани намерно или ненамерно.

4.5. Хемиски тероризам

Извршување на терористички напади со хемиско оружје веќе е реалност. Отровните хемиски супстанции исфрлени од некое оружје можат да се распространат на простор од неколку десетици хектари до неколку стотици хектари, а пареата или облакот можат да се разнесат од ветерот на повеќе квадратни километри. Со терористичките напади со хемиско оружје се уништува животинскиот и растителниот свет, а се контаминира и водата и почвата. За да се употребат одредени хемиски супстанции за терористички напади потребно е да имаат одредени карактеристики како што се: да бидат високо токсични, да бидат релативно отпорни на атмосферските дејствија и да битат масовно произведувани.¹⁶

Хемиските супстанции терористичките групи можат да ги добијат или купат од одредени држави кои ги поседуваат или ги произведуваат, а се поддржувачи на терористички организации, можат да ги украдат од некој кој ги поседува или пак можат и самите да ги произведат доколку имаат можности и обучен кадар за тоа.

---

¹⁵ Ibid.

¹⁶ Ibid.

Како пример за употреба на хемиско оружје за масовно уништување може да се спомени нападот со „сарин“ во Алепо во Сирија во 2013 година. Околу овој напад во јавноста се појавија многу гласини, а кој го изврши и зошто не е утвредено. Саринот е боен отров кој се внесува преку дишење, преку кожата и слузокожата. За неколку секунди започнуваат реакциите на овој боен отров при што доаѓа до слабеење на видот, парализирање на нервниот систем, мозокот и белите дробови, а сето тоа во околу триесетина секунди. Додека пак после една минута доаѓа до гушење и смрт на лицето кое дошло во допир со овој боен отров. Во нападот во Сирија загинаа од 100 до 150 лица.¹⁷

4.6. Самоубиствен тероризам

Самоубиствените терористички напади претставуваат подготвеност на поединец да го жртвува својот живот за да убие некое друго лице или за да уништи нешто. Најчесто самоубистествените терористички напади се извршуваат со експлозив, кој може да биди до неколку килограми, прицврстен за телото на самоубиецот или пак до неколку тони натоварени во моторно возило кое би го возел самоубиецот. Овој начин овозможува најчесто успешно извршување на задачата бидејќи самото лице кое ја извршува е ослободено од мислите за неговата безбедност, сигурност и преживување после извршувањето на задачата односно уништувањето на целта. Самоубиствениот напад е испланиран едномерно, без планови за враќање и заштитување на извршителот.¹⁸

Самоубиствените терористички напади се доста користено средство за борба против надмоќен непријател, а терористот самоубиец сам го одредува времето на напаѓање, планот секако е поедноставен кога станува збор за поединец, секако и поради тоа што нема потреба од планирање на бегство на извршителот после самиот напад. Самиот извршител умира во моментот на извршување на терористичкиот акт што би значело дека не постои никаква опасност за изнудување на каква било информација за терористичката група и

---

¹⁷ Lazanski, M. (2013). Sarin u Siriji. Преземено 11 Март 2013 г.
<http://www.politika.rs/rubrike/Svet/Sarin-u-Siriji.lt.html>

¹⁸ Pesto, H. (2011). Pojavni oblici terorizma. Godisnjak, Fakultet politickih nauka, Univerzitet u Sarajevu, 468-486.

нејзините членови, со исклучок на случаите кога нападот е неуспешен или пак по некоја случајност напаѓачот преживеал.

4.7. Сајбер тероризам

Сајбер тероризмот е реалност во XXI век. Терористичките организации се застапени на интернет и со свои сопствени веб-страни шират одредена пропаганда, собираат финансиски средства, регрутираат нови луѓе. Сајбертерористичките напади најчесто се вршат врз веб-страни на државни органи или пак на некои организации. Сајбер тероризмот е злоупотреба на информациските системи со заплашување или изнудување при што со последицата од оваа злоупотреба директно не се погодени луѓето. Меѓутоа луѓето може на посреден начин да бидат засегнати од сајбер терористичките напади на пример со онеспособување и уништување на одредени витални општествени функции со кои би се предизвикало хаотична состојба или страв.

5. Организација и хиерархија на современите терористички групи

Самата организација претставува одреден колектив со воспоставена хиерархија, систем на правила, комуникациски системи, координација на членовите на колективот. Организацијата се создава и постои на определени основи и идеи во некоја околина и учествува во одредени активности насочени кон целите на организацијата.

Доколку би се направила споредба на традиционалните хиерархиски поставени терористички организации и современите мрежни терористички организации може да се констатира дека кај мрежите основна особина е нивната не хиерархиска организираност, а додека пак традиционалните организации имаат некоја хиерархиска подреденост. Кај мрежите моќта може да биди еднакво распоредена во сите нејзини делови, но не посоти линија на хиерархија по која би се движеле наредбите од горе на долу. Според Ивона Паштор Периша постојат четири структурни облици на терористичките групи кои содржат сопствени специфични карактеристики: конвенционално – хиерархиски групи; ќелиски; мрежи; отпор без водство.¹⁹

---

¹⁹ Pastor Perisa, I. (2012). Organizacijski oblici suvrmenih teroristickih organizacija. Filozofski fakultet, Sveucilista Zagred, 139-156.

5.1. Конвенционално-хиерархиска структура

Конвенционално – хиерархиската структура на терористичките организации овозможува брз пренос на информациите и ефикасност во функционирањето. Меѓутоа некои експерти од оваа област укажуваат дека денес посебно со можноста за пратење на електронските комуникации многу е опасно за терористички групи со ваква организациска структура да водат борба со некоја држава. Доколку државата успее да ликвидира некое лице кое е на чело на хиерархиската структура или доколку би се инфилтрирало или би се загрозила целата организација и можно е да дојде до распаѓање на организацијата.

5.2. Ќелиска структура

Ќелиската структура е организирана така што постои мрежа во хиерархиската подреденост. Секоја ќелија се состои од три до десет членови, а во самата ќелија едно лице кое најчесто е водач на ќелијата комуницира со највисоките членови на организацијата. Најчесто водачот на ќелијата комуницира со точно определени лица од врвот на организацијата и нема сознанија кои се други членови се наоѓаат таму. Исто така доколку некој член на ќелијата е откриен или загрозен тој не може да предаде информации за целата група освен за неговата ќелија со што терористичката групата е делумно заштитена. Исто како и хиерархиски подредените организации и ќелиската организација може да биде погодена од истиот проблем односно доколку би било загрошено или ликвидирано највисокото раководство тоа би можело да значи распаѓање на организацијата.

5.3. Мрежана структура

Оваа организациска структура е составена од повеќе ќелии кои меѓу себе се поврзани на различни начини. Така може да постојат мрежа во вид на ланец, ѕвездаста мрежа и мрежа во вид на канали.

Мрежата во вид на ланец функционира на тој начин што комуникацијата помеѓу едниот и другиот крај на мрежата се одвива преку посредници. Кај ѕвездастата мрежа комуникацијата се одвива преку центарот на

организацијата, а додека пак кај мрежата во вид на канали комуникацијата се одвива помеѓу повеќе мали групи кои меѓу себе се поврзани.

Кај мрежните организации до израз доаѓа децентрализацијата во одлучувањето, сопствената иницијатива на секоја ќелија, а при тоа се оневозможува рушењето на организацијата со еден потез.

5.4. Отпор без водство

Овој вид на структурна организираност е најсигурен, но и најмалку ефикасен. Кај отпорот без водство не постои комуникација помеѓу ќелиите. Тука може да се каже дека и нема некаква посебна структурна организираност, па поради тоа овој начин на терористичко дејствување претставува најголема тешкотија за против-терористичките акции на државите. Добивањето на информации за терористите и нивните дејствија е сведено на минимум.

5.5. „Ал Каеда“

„Ал Каеда“ за прв пат се појавува во осумдесеттите години на XX век во Авганистан како резултат на борбата против Советскиот Сојуз. Во меѓувреме во годините што следуваа „Ал Каеда“ прерасна во една голема мрежа од глобални размери која сака да создаде сеисламска држава како и да ги уништи западните неисламски непријатели. „Ал Каеда“ ги поседува сите карактеристики на една терористичка организација, а тоа значи дека е организирана врз функционални и територијални начела. Таа има тела задолжени за воени прашања, за планирање и припремање, за политички прашања, за информирање, известување и сигурност, логистика, финансирање. Во структурата на „Ал Каеда“ постојат структури од ќелии до бригади, а операциите најчесто ги изведуваат помали оперативни групи, ќелии или пак поединци. „Ал Каеда“ е организација која се наоѓа на врвот во однос на другите терористички организации, ограноци и неформални организации кои и се придружиле. Со организацијата управува Емир во соработка со Советодавното или Врховно собрание кое има околу дваесет челни луѓе на самата организација. Емирот се наоѓа на челото на организацијата, тој е врховен водач, верски, оперативен и логистички авторитет. Емирот е вклучен

во низа активности на организацијата како на пример оперативни, логистички, организациони и т.н. Секретарот на организацијата е избран од страна на Емирот и е одговорен за организирањето состаноци, надворешните односи и за распоредот на наредбата на Емирот.²⁰

Телото за донесување на одлуки се состои од седум до десет членови кои се избрани со мандат од две години и се состанува два пати месечно. Членовите на ова тело се во соработка со Емирот, планираат и надгледуваат одредени организациски активности, одобруваат прописи. Воениот одбор е составен од четири различни оддели: генерален оддел, единица за специјални операции, оддел за нуклеарно наоружување и книжевен и истражувачки оддел. Воениот одбор е задолжен за воените дејствија на организацијата, за физичката и менталната спремност за борба на Муџахедините како и нивната воена обука, дисциплина на членовите на организацијата. Политичкиот одбор е задолжен за политичката свест, како и подготовката на политички кадар. Информациониот одбор својата активност ја остварува со ширењето на џихадистичката идеологија меѓу муслиманското население. Сигурносниот одбор е задолжен за обезбедување на водачите на организацијата, спречување на проток на информации и противизвестувачки активности.

Финансиските извори на „Ал Каеда“ може да се каже дека доаѓаат од четири извори и тоа:

- Средства кои доаѓаат од легални инвестиции и трговија – Ал Каеда се поврзува со голем број на профитабилни организации насекаде низ светот кои преку легални бизнис договори остваруваат одредени добивки кои ги доставуваат до организацијата, која пак ги употребува за своите потреби. Тука може да се спомнат градежната компанија Al Hifra Construction and Development Co. Ltd која е поврзана директно со Осама Бин Ладен и неговото семејство, трговијата со акции на берзите и тн;
- Средства кои имаат потекло од криминални извори – производство или продажба на наркотици, криумчарење на цигари и финансиски измами;
- Донации од богати муслимани кои се нивни истомисленици;

---

²⁰ Ibid.

- Донации и добротворни прилози собирани со помош на невладини организации;²¹

Во самата терористичка организација финансиските средства се движат помеѓу самите ќелии исто така на четири начини:

- Со криумчарење;
- Преку глобалниот банкарско-финансиски систем односно со искористување на сигурносните стандарди на самите банки како што се гаранцијата за тајност на податоци, заштитата на личните податоци, анонимноста и непријавувањето на сомнителните трансакции;
- Со користење на исламските банкарски системи – во овие банкарски системи контролата е на многу пониско ниво отколку во банките на запад;
- Користењето на банкарскиот систем попознат како „hawala” или подземниот банкарски систем. Овој систем не остава никакви траги и нема физички пренос на парите преку границите на државите;²²

„Ал Каеда” како предводник на современиот тероризам се карактеризира со неколку специфичности чиј основоположник е оваа терористичка организација:

- Современите терористички организации своите активности не ги ограничуваат на национално или регионално ниво. „Ал Каеда” како одговорна за преземањето на терористички напади се јавува во голем број на земји: Авганистан, Индонезија, Јемен, Кенија, Мароко, Пакистан, Филипини, САД, Саудиска Арабија, Сингапур, Сомалија, Танзанија, Тунис и Шпанија. Исто така карактеристично е тоа што од 2001 година до денес во околу 97 земји во светот се уапсени активисти на „Ал Каеда”;
- За разлика од некои други терористички организации како „ИРА” и „ЕТА” агендата на „Ал Каеда” е глобална.
- Агендата на „Ал Каеда” е религиозно мотивирана односно се искористија основите на исламот за да се повика на Џихад – света војна против неверниците, со кој би се вратил оригиналниот ислам кој има основа во вахабизмот.

²¹ Šegvić, S., (2009). Antiterorizam u kontekstu borbe protiv organiziranog kriminala: Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, god. 46., str. 667.-685.

²² Ibid.

- Организацијата на „Ал Каеда“ е со меѓународен карактер, постојат голем број на ќелии кои се децентрализирани ширум светот.
- Современиот тероризам како девиза го води мислата „повеќе луѓе да гледаат и повеќе луѓе да загинат“. За „Ал Каеда“ не е битно дали лицата кои ќе загинат се немуслиmani или муслиmani кои им помагаат на Евреите или на Западот ниту пак дали станува збор за деца.
- Современиот тероризам е добро финансиран. Моќта која ја поседуваат современите терористички организации во финансиска смисла ја надминува моќта дури и на некои држави.
- Добро тренирани и обучени терористи се карактеристика за современите терористички организации како „Ал Каеда“. Тренинг камповите на „Ал Каеда“ ги посетуваат не само нејзините членови туку и членови на други терористички организации кои се поддржувачи на „Ал Каеда“.
- Употребата на оружје за масовно уништување не е исклучена, тука треба да се земе во предвид заканата за извршување на напади со ваков вид на оружје, идеологијата, стратегијата.

6. Соработката на Интерпол и ООН во борбата со современите форми на тероризам во светот во XXI век

Интерпол односно Меѓународната организација на криминалистичката полиција има голем придонес во борбата против тероризмот. Оваа организација преку нејзините членки и нивните НЦБ има развиено широко распространета мрежа за комуникација преку која се пренесуваат, бараат, чуваат и обработуваат податоци и информации кои се разменуваат со земјите членки и меѓународните организации.

Советот за безбедност на Обединетите нации како главна задача има за цел одржување на меѓународниот мир и безбедност. Советот има петнаесет земји членки, а секоја земја членка има право на еден глас. Пет постојани земји членки се: Кина, Франција, Руската Федерација, Обединетото Кралство и САД. Останатите десет земји членки се непостојани и се избираат на секои две години од страна Генералното Собрание.

Кога постои закана за мирот или некој акт на агресија Советот за безбедност го утврдува тоа и ги повикува страните во спорот проблемот да го

решат по мирен пат. Во определени случаи може да определи санкции кои можат да се однесуваат на определени забрани, финансиски казни и рестрикции, забрани за патување, блокирања или да дозволи употреба на сила за задржување или враќање на меѓународниот мир и безбедност.²³

Интерпол со ООН има потпишано договор за соработка на 8 јули 1997 година. Овој договор е дополнуван неколку пати, а последното дополнување на договорот беше во текот на 2009 година. Со договорот се регулира соработката меѓу Интерпол и Советот за безбедност на ООН – Комитетите за безбедност.

Договорот од 2009 година има дест оддели и анекс. Првиот дел се однесува на дефинирањето на соработката меѓу Интерпол и Советот за безбедност – Комитетите за безбедност. Соработката вклучува: 1. Размена на информации; 2. Барање и издавање на Специјална нота; 3. Пристап до телекомуникацискиот систем и базата на податоци на Интерпол;

Вториот дел ја регулира размената на информации во пет потточки. Во однос на размената на информациите е утврдено дека информациите кои се разменуваат имаат доверлив карактер, мора да се користат за целите за кои се определени, како и да се почитуваат меѓународните и националните закони. Пред употребата на некоја информација страната која има намера да ја употреби оваа информација може да побара од другата страна, која ја доставила информацијата, известување дали информацијата или информациите се точни и релевантни во тој момент.

Третиот дел се однесува на барањето и издавањето на Специјалните ноти на Интерпол врз основа на барање на Советот за безбедност на ООН за поединци или субјекти на кои им се наметнати определени санкции од Советот за безбедност на ООН.

Четвртиот дел го регулира пристапот до информациониот систем на Интерпол, олеснувањето на директниот пристап до информациите, употребата на телекомуникацискиот систем на Интерпол за поднесување на барањата за издавање на Специјални ноти. Исто така во овој дел регулирана е и употребата на базите на податоци на Интерпол.

---

²³ United Nations (2014) , Security Council. Преземено на 5 Март 2014 г. <http://www.un.org/en/sc/>

Петтиот дел на овој договор се однесува на потребата на друг вид на помош поврзана со делот седум при што по барање на кој било Комитет на ООН од Интерпол можат да се користат експертизите на стручниот кадар од Генералниот Секретаријат на Интерпол.

Шестиот дел се однесува на консултациите, координацијата, финансиските договори и одговорноста на двете страни кои го потпишуваат договорот за соработка.

Седмиот дел се однесува на барањата за соработка односно дека Комитетите може да бараат определена помош од Интерпол.

Осмиот дел го регулира решавањето на можни спорови помеѓу Интерпол и Советот на безбедност на ООН при што доколку се појави некое недоразбирање или спор меѓу двете страни во толкувањето и постапувањето во согласност на договорот ќе се решаваат со преговори и добра верба.

Деветтиот дел се однесува на обемот на договорот односно дека договорот од 2009 година е надополнување на договорот од 8 Јули 1997 година.

Последниот десеттиот дел се однесува на измените, влегувањето во сила и престанокот на договорот. При што со договорот е уредено дека договорот може да се измени во согласност со двете договорни страни. Договорот влегува во сила со размена на пишани извештаи за тоа на двете страни, додека пак со евентуалното престанување на договорот за соработка од 1997 година престанува да постои и договорот од 2009 година.

Кон договорот е приложен и Анекс на договорот во кој се одредува рамката за соработка меѓу двете договорни страни во смисла на пристапот на UNDPA (United Nations Department of Political Affairs), односно Одделот за политички прашања на ООН, до информационо – полицискиот систем на Интерпол.²⁴

6.1. Преглед на конвенциите и резолуциите на ООН во борбата против тероризмот

Во борбата против тероризмот ООН има усвоено поголем број на конвенции и резолуции кои се поврзани со борбата против тероризмот. Конвенциите

---

²⁴Arrangement on Co-operation between the International Criminal Police Organization-Interpol and the United Nations in relation to the United Nations Security Council Sanctions Committees Supplementary to the Cooperation Agreement between the International Criminal Police Organization-INTERPOL and the United Nations, 2009 г.

правно ги обврзуваат земјите кои ги потпишале, а од нив се бара да инкриминираат одредени дејствија, да се почитува принципот *aut dedere aut iudicare* (или екстрадиција или гонење), воведување на механизми за меѓународна соработка во борбата против тероризмот.²⁵

Резолуциите пак донесени од Советот за безбедност на ООН донесуваат одредени обврски за државите членки како обврзувачки правни инструменти. Со резолуцијата 1267 донесена 1999 година се основа Одборот за санкции наметнати на Талибанците. Одборот е составен од претставници на 15 земји членки на Советот за безбедност, а неговиот делокруг на работа се однесува на утврдувањето на фондовите како и другите финансиски извори кои ги користат Талибанците или организациите кои се поврзани со нив. Овие фондови и финансиски извори државите мора да ги замрзнат. Додека пак со резолуцијата 1333 донесена во 2000 година се проширува дејството и на фондови кои се посредно или непосредно поврзани со Осама Бин Ладен, организации или лица поврзани со него или пак со терористичката организација „Ал Каеда“. Составена е Консолидарна листа на лица и организации кои ги помагаат терористите и терористичките организации. На оваа листа беа ставени лица поврзани и со Талибанците и со „Ал Каеда“, но со Резолуцијата 1989 од 2011 година се утврдува дека Консолидираната листа ќе содржи имиња на поединци, групи и државни субјекти и ентитети кои не се поврзани со Талибанците туку со „Ал Каеда“. Исто така Одборот го промени своето име во Одбор на Советот за безбедност, а како основа се земаат Резолуциите 1267 од 1999 година и 1989 од 2011 година. Талибанците кои се наоѓаа на Консолидираната листа утвредено е со Резолуцијата 1988 да се попишат на Санционата листа 1988 која исто така е одржувана и водена од Одборот на Советот за безбедност.

Во 2001 година донесена е резолуцијата 1373 од страна на Советот за безбедност. Резолуцијата е донесена непосредно после терористичките напади на САД и опфаќа стратегија за борба против меѓународниот тероризам. Исто така резолуцијата ги обврзува државите членки на изведување на терористите пред лицето на правдата, како и поединечно и колективно

---

²⁵ Pedic, Z. (2012). Odnos medzunarodnoga i europskoga pravnog okvira za suzbijanje terorizma: Konvencije i rezolucije u podrcju borbe protiv terorizma, Pravni fakultet Zagreb, 62-65

одбивање пружење на засолништа и финансиска помош. Неколку важни обврски им се наметнати на државите со оваа Резолуција. Тука би можеле да се споменат спречување на можноста за набавување на оружје и оневозможување на пружење на засолништа на лица кои планираат и помагаат терористички дејствија или се нивни извршители, спречување на терористите да ги преминуваат државните граници и регулирање на издавањето на исправите за патување. Од државите исто така се бара и помош во истрагите поврзани со тероризмот, построга превенција и спречување на финансирањето на тероризмот, а на државите им е дадено и овластување да замрзнуваат средства на терористите како и на оние кои ги финансираат. Покрај парични средства може да се замрзнат и недвижности, возила, скапоцени камења или некој друг приватен имот.

Во 2002 година од страна на Советот за безбедност е усвоена резолуцијата 1452 поради утврдени недостатоци и кршењето на човековите права при замрзнувањето на средства поврзани со тероризам. Резолуцијата 1452 во однос на Резолуциите 1267, 1333 и 1390 дозволува одредени исклучоци при замрзнувањето на средствата. Овие исклучоци се однесуваат на средства кои се неопходни за основните животни потреби, трошоци за лечење и медицински услуги, даноци, осигурувања како и други комунални и јавни трошоци. За одредено лице кое се наоѓа на црната листа да биде отстрането од неа потребно е да биде одобрено од сите земји членки на Советот за безбедност.

Резолуцијата 1624 е донесена 2005 година и ги обврзува државите на потполна соработка во борбата против тероризмот како и на оневозможување на засолнување на кое било лице кое е поврзано со тероризам.

6.2. Интерпол – СБ ООН - специјална нота

Интерпол во соработка со Советот за безбедност на ООН издава посебна Специјална нота која се однесува на поединци и субјекти врз кои се наметнати санкции од Советот за безбедност со која се предупредуваат државите и нивните влади дека определени санкции им се наметнати на поединци или субјекти.

Комитетот за санкции на ООН е единствено овластен да бара од Интерпол да објави Специјална нота. Овие барања не може да дојдат од некоја земја

членка или некој друг субјект. Кога Комитетот за санкции бара издавање на посебна нота за определено лице или субјект мора преку формален пат да поднесе барање до Генералниот секретаријат на Интерпол, потоа ова барање се разгледува и се одлучува по него внимавајќи дали се исполнети сите правила на организацијата.

Најчести санкции кои се употребуваат со издавањето на Специјалната нота се: забрана за патување, која се состои во оневозможување на поединци да влезат или преминуваат низ одредени држави, а за овие лица не постои барање за нивно лишување од слобода или нивно кривично гонење; замрзнување на средства, односно замрзнување на парични средства или други средства при што не станува збор за нивна конфискација; поставување на забрана или ембарго за купување, продажба, директна или индиректна понуда или пренос на оружје и слични материјали.

Специјалната нота беше воведена, за прв пат во 2005 година, со цел да се подобри соработката помеѓу Интерпол и ООН во врска со системот на санкции.

Како пример за санкции со кои се замрзнуваат средства на поединци, компании и организации како и санкции со кои се забранува патувањето во други држави може да се земат санкциите на Советот за безбедност на ООН кои му беа наметнати на Иран поради одбивањето да запре со збогатувањето на ураниум во 2006 година. Иницијатор на наметнувањето на овие санкции врз Иран беа САД и нацрт резолуцијата за овие санкции беше доставена од нивна страна до Советот за безбедност на ООН.

Целта на овие санкции беше да се натера Иран да ја запре нуклеарната програма и збогатувањето на ураниум за кој што западните држави предводени од САД сметаат дека ќе се употреби за производство на нуклеарно оружје, а додека пак Иран укажуваше дека развојот на нуклеарната програма имала за цел производство на електрична енергија.²⁶

Исто така може да се споменат и санкциите кои се наметнаа од Советот за безбедност со усвојување на резолуција со кој се замрзна имотот на либискиот претседател Моамер Гадафи како и на неговите пет деца. Со резолуцијата на Либија и се воведе забрана за увоз и извоз на оружје, додека

---

²⁶B92 (2010), SB UN uveo nove sankcije Iranu. Преземено на 6 Март 2014 г.
http://www.b92.net/info/komentari.php?nav_id=437589

пак забрана за патување беше воведена за Моамер Гадафи и неговите деца, како и за уште десет други членови на семејството и негови блиски соработници.²⁷

Целта на Специјалните ноти се состои во предупредувањето на владите на државите ширум светот дека на определен поединец или субјект му се наметнати санкции од страна на ООН. Овие ноти се доставуваат до сите земји членки на Интерпол преку комуникациските системи на Интерпол, а исто така се објавуваат и на јавни интернет мрежи. Специјалните ноти содржат неопходни информации кои им помагаат на овластените служби во земјите членки на Интерпол да преземаат определени соодветни мерки кои се во согласност со нивните национални закони.

6.3. Соработката на Интерпол со Комитетите за санкции на ООН

Комитетот за санкции на ООН беше формиран во 1999 година со резолуцијата 1267 на Советот за безбедност, со цел да се подобри борбата против „Ал Каеда“ и Талибанците. Меѓутоа во 2011 година со резолуцијата 1988 овој Комитет за санкции се подели на два различни комитети, еден за „Ал Каеда“, а друг за Талибанците. И покрај оваа поделба Интерпол ја продолжи соработката и со двата Комитети за санкции, а Специјалните ноти се бараат и издаваат и од двата Комитети како за лица така и за субјекти.²⁸

Покрај тоа Интерпол соработува и со други Комитети за санкции кои се однесуваат на други држави како што се на пример комитетите за Брегот на Слоновата коска, Судан, Сомалија, ДР Конго, Либерија, Либија, а оваа соработка во иднина би можела да се прошири и со други Комитети за безбедност.

6.3.1. Комитетот за санкции за поединци и субјекти поврзани Ал Каеда

Овој Комитет е основан со резолуцијата 1267 од 1999 година на Советот за безбедност и повеќе пати е дополнуван со други резолуции. Комитетот има за

---

²⁷ Telma (2011), СБ на он едногласно изгласа казни мерки против Либија и Гадафи.

Преземено 6 март 2014г. <http://telma.com.mk/index.php?task=content&cat=1&rub=5&item=6244>

²⁸ Interpol (2014), Special Notices, Cooperation with Sanction Committees. Преземено 6 Март 2014 г. <http://www.interpol.int/INTERPOL-expertise/Notices/Special-Notices>

задача да го надгледува извршувањето на санкциите наметнати од страна на Советот за Безбедност на поединци и субјекти од страна на државите.

За лицата или субјектите на кои им се наметнати санкции се составува Санкциона листа за Ал Каеда која е составена од два дела од кои едниот се однесува за поединци кои се поврзани со Ал Каеда, а другиот на субјекти или други групи поврзани со Ал Каеда. Имињата и информациите за идентификација се доставуваат до Комитетот од државите членки на ООН и меѓународните организации при што имињата на лицата се подредени по азбучен ред. На земјите членки на ООН им се наложува да ги достават сите информации до Комитетот со кои располагаат за лица и субјекти кои не се додадени на Санкционата листа на „Ал Каеда“. Информациите на оваа Санкциона листа се достапни и на интернет при што доста често се обновуваат.²⁹

6.3.2. Комитет за санкции за поединци и субјекти поврзани со Талибанци во Авганистан

Советот за Безбедност го формираше овој Комитет во 2011 година со резолуцијата 1988. Во однос на поединците и субјектите поврзани со Талибанците во Авганистан Комитетот налага: замрзнување на финансиски средства или други средства без одлагање; оневозможување на влез или премин преку нивна територија; спречување на директна или индиректна понуда, продажба или пренесување преку нивните територии или од страна на нивни државјани надвор од нивни територии, или со користење на пловила или воздушни летала со нивно знаме, на оружје и друг сличен материјал, резервни делови, технички совети, воена обука.³⁰

За лицата или субјектите на кои им се наметнати санкции се составува Санкциона листа која е составена од два дела од кои едниот се однесува за поединци кои се поврзани со Талибанците, а другиот на субјекти или други групи поврзани со Талибанците. Имињата и информациите за идентификација се доставуваат до комитетот од државите членки на ООН и меѓународните

---

²⁹ UN, Security Council Committee pursuant to resolutions 1267 (1999) and 1989 (2011) CONCERNING Al-Qaida and associated individuals and entities. Преземено 6 Март 2014 г. http://www.un.org/sc/committees/1267/aq_sanctions_list.shtml

³⁰ UN, Security Council Committee pursuant to resolutions 1988 (2011). Преземено 6 Март 2014 г. <http://www.un.org/sc/committees/1988/>

организации при што имињата на лицата се подредени по азбучен ред. На земјите членки на ООН им се наложува да ги достават сите информации до Комитетот со кои располагаат за лица и други субјекти кои не се додадени на Санкционата листа преку нивните Постојани мисии во ООН. Информациите на оваа Санкциона листа се достапни и на интернет при што доста често се обновуваат.

6.4. Антитерористички Комитет (Counter-Terrorism Committee – CTC)

Нападите од 11.9.2001 година врз САД од страна на „Ал Каеда“ беа причина да се формира Анти терористичкиот комитет (Counter-Terrorism Committee – CTC) од страна на Советот за безбедност на ООН, а со овој Комитет соработува и Интерпол. Овој Комитет во неговата работа е помогнат од Анти терористичкиот комитет на Извршниот директорат (Counter-Terrorism Committee Executive Directorate – CTED) кој помага при донесувањето на одлуки, прави експертски проценки и дава техничка помош на земјите членки во борбата со тероризмот. Мандатот на Анти терористичкиот комитет на Извршниот директорат на 17.12.2013 година беше продолжен до 2017 година од страна на Советот за безбедност на ООН.

Анти-терористичкиот комитет работи со цел да ја зајакне соработката и можностите на земјите членки на ООН за спречување на терористички напади во своите граници или региони.

Со резолуцијата 1373 (2001г.) се повикуваат земјите членки да воспостават мерки со кои ќе се подобри нивната правна и институционална способност да се спротивстават на терористичките активности, а тоа би вклучувало инкриминирање на финансирањето на тероризмот; недозволување на каква било финансиска помош за терористички групи; замрзнување на средства на лица кои имаат некаква поврзаност со акти на тероризам и тоа без одлагање; уништување на засолништа на терористички групи; размена на информации со други влади во врска со терористички активности; соработка на владите во истрагата, откривањето, апсењето, екстрадицијата и нивното кривично гонење;

инкриминирање на пасивната и активната помош за терористички активности во домашните законодавства;³¹

6.4.1 Методи на работа на Анти-терористичкиот комитет и Анти терористичкиот комитет на Извршниот директорат

За да се подобри соработката и комуникацијата во борбата против современите форми на тероризам Анти-терористичкиот комитет и Анти терористичкиот комитет на Извршниот директорат користат определени методи на работа. Овие методи се состојат од:

- Посета на одредени земји во кои се надгледува напредокот, како и да се оцени од каква природа треба да биде техничката помош која би и се дала на земјата за спроведување на резолуцијата 1373 (2001 г.), на барање на самата земја;

- давање на техничка помош со што би им се помогнало на земјите да пристапат до достапните финансиски, технички, регулаторни како и законски програми;

- давање извештаи од страна на земјите со кои би се овозможило да се добие целосна слика на состојбите за борбата против тероризмот во секоја земја;

- давање на совети и поттикнување на земјите да употребуваат одредени методи и стандарди во врска со нивните потреби и услови;

- одржување на специјални состаноци за да се развијат поблиски односи меѓу релевантните меѓународни, регионални и подрегионални организации и со кои би се подобрила нивната координација во антитерористичките активности;³²

6.4.2. Интерпол и Антитерористичка оперативна сила на ООН (United Nations Counter-Terrorism Implementation Task Force-CTITF)

Интерпол соработува и со Антитерористичката оперативна сила на ООН која беше создадена во 2005 година за да се постигне поголем степен на координација во работата на органите на ООН како и соработката со

---

³¹ Security Council (2014), Counter-Terrorism Committee. Преземено 8 Март 2014 г.
<http://www.un.org/en/sc/ctc/>

³² Ibid.

регионалните и меѓународните организации во борбата со тероризмот. Антитерористичката оперативна сила е составена од 31 субјект, меѓу кои се како што кажавме покрај Интерпол и Меѓународната агенција за атомска енергија, ММФ, СТО, Светската банка, Меѓународната здравствена организација и други, кои мултилатерално соработуваат во борбата против тероризмот.

Антитерористичката оперативна сила својата работа ја спроврдува преку работни групи за борба против тероризмот. Меѓу овие работни групи постојат работни групи за поддршка на жртвите од тероризам; сузбивање на терористичките напади преку интернет; спречување на финансиските извори на терористичките групи; спречување и решавање на конфликти; спречување и одговор на терористички напади со нуклеарно, хемиско, биолошко или радиоактивно оружје; засилување на заштитните мерки на ранливи мети за терористички напади; заштита на човековите права во борбата против тероризмот; заштита на државните граници во борбата против тероризмот.³³

6.5. CBRNE – Програма за превенција од тероризам

Терминот CBRNE се однесува на терористички напади извршени со оружјата за масовно уништување каде сапаѓаат хемиски, биолошки, радиолошки и нуклеарни и експлозивни оружја. Уште од самото воведување на оваа програма за превенција од терористички напади некаде кон крајот на 2010 година Интерпол соработува со ООН во врска со резолуцијата 1540 на ООН како и со Канцеларијата на ООН за разоружување. Резолуцијата 1540 има примарна цел да спречи не државни субјекти и терористи да дојдат до хемиско, биолошко, нуклеарно-радиолошко оружје како и до експлозивни материјали. Поради ова соработката меѓу Интерпол и ООН е засилена со билатерална комуникација во врска со овие регулативи кои се дел од резолуцијата 1540.³⁴

Борбата на Интерпол против овој вид на тероризам е сочинета од три дела: известувачки анализи кои ќе им користат на полициските служби; програма за

---

³³UN (2014), Counter-Terrorism Implementation Task Force. Преземено 8 март 2014 г.
<http://www.un.org/en/terrorism/ctitf/workinggroups.shtml>

³⁴ Interpol (2014). CBRNE Terrorism Prevention Programme. Преземено 12 Март 2014 година.
<http://www.interpol.int/Crime-areas/Terrorism/CBRNE-Terrorism-Prevention-Programme>

заштита од нелегано распространување на хемиски, биолшки, нуклеарно-радиоактивни, и експлозивни материји; одговор и истражување на инциденти;

Известувачките активности се извршуваат со доставување на месечни извештаи кои се разменуваат меѓу земјите членки на Интерпол. Во извештаите се внесуваат информации за определени инциденти, материјали, методи на шверцување како и други информации кои би помогнале во превенцијата на терористички напади со хемиски, биолшки, нуклеарно-радиолошки, и експлозивни материји.

6.5.1. Борба против нуклеарно – радиолошки напади

Доколку при некои терористички напади биде употребено нуклеарно оружје би дошло до катастрофални последици од голем размер за луѓето и природата. Интерпол во соработка со ООН во борбата против современиот тероризам работат на спречување на можноста од вакви напади.

Како одговор на можноста од нуклеарно – радиолошки напади Интерпол има развиено стратегија за таа цел. Во оваа стратегија на прво место се известувачките информации. Тука спаѓа и проектот „Гајгер“ кој се однесува на собирање и анализа на информации за недозволена трговија или други активности со нуклеарни или радиоактивни материјали. Информациите на „Гајгер“ се анализираат и се внесуваат во месечните извештаи на Интерпол за борбата против овој тероризам. Потоа во стратегијата следуваат обуките со кои се овозможува да се развијат капацитети на полициските служби на земјите членки за спречување и одговор на нуклеарно-радиолошки напад. Третиот дел од стратегијата ја опфаќа операционата соработка во случај да се случи некој нуклеарно – радиолошки напад. Оваа операциона соработка се однесува на помош од страна на IRT (Incident Response Team) – Тимот за одговор на инциденти со нуклеарно-радиолошко оружје за националните власти во кривичните истраги кои би ги воделе; пребарување на базите на податоци на Интерпол, барање на отпечатоци од прсти, ДНК профили и др.; издавање на „ноти“ со цел да се извести меѓународната заедница дека по одредено лице се трага, постоењето на закана за јавната безбедност или за криминалните

активности на некое лице каде би можело да има закана за јавната безбедност.³⁵

6.5.2. Резолуција 1540 ООН

Резолуцијата 1540 на Генералното собрание на ООН е усвоена 2004 година. Според оваа резолуција ограничувањето на развивањето на нуклеарно, хемиско и биолошко оружје не треба да ја попречува меѓународната соработка во опрема, технологија и материјали за мирољубиви цели. Сериозната загриженост од можноста за терористички напади од не државни субјекти кои би можеле да добијат, развијат или пак употребат нуклеарно, хемиско или биолошко оружје претставува закана за меѓународниот мир и безбедност. Повеќе држави со разни мултилатерални договори се обврзани да постапуваат според одредени правила при ракувањето со овие оружја, да почитуваат одредени процедури и стандарди како и да го следат кодексот на однесување од Меѓународната агенција за атомска енергија.

Резолуцијата 1540 регулира дека сите земји членки на ООН треба да се воздржуваат од давање на било каква помош на не државни субјекти кои на каков било начин се обидуваат да развијат, да се здобијат, произведат, поседуваат, транспортитаат или да употребат хемиско, нуклеарно или биолошко оружје, како и дека секоја држава членка треба да донесе и спроведе ефикасни закони во врска со тоа. Исто така сите земји потребно е да преземат и спроведат домашни ефикасни мерки и контроли со кои би се спречило ширењето на нуклеарно, хемиско или биолошко оружје како и на слични материјали.

Во резолуцијата се повикуваат сите земји да соработуваат во спречувањето на ширење на нуклеарно, биолошко и хемиско оружје и да се спречи нелегалната трговија со ова оружје, а при тоа да се запази домашното и меѓународното право.³⁶

---

³⁵ Interpol (2014). CBRNE Terrorism Prevention Programme: Radiological and nuclear terrorism. Преземено 13 Март 2014 г. <http://www.interpol.int/Crime-areas/Terrorism/CBRNE-Terrorism-Prevention-Programme/Radiological-and-nuclear-terrorism>

³⁶ UN (2004). Security Council: Resolution 1540 (2004), 28.04.2004 г.

6.5.3. Борба против биолошкиот тероризмот

Можноста за терористички напади извршени со биолошко оружје е поверојатна. Тоа е така затоа што биолошките агенси како што можат да бидат бактерии, вируси и отрови полесно можат да се произведат, а се и многу поефтини од нуклеарното оружје доколку би се купувале.

Исто како и за борбата против нуклеарно – радиолошкиот тероризам Интерпол има развиено стратегија за борба против биолошкиот тероризам која се состои од три делови. На прво место секако се разузнавачките анализи. Во Интерпол постои Единица за заштита од биотероризам, која секојдневно собира податоци и информации од земјите членки. Овие податоци се разгледуваат и анализираат и се внесуваат во извештајот. Вториот дел од стратегијата е обуката и градење на капацитети за спречување и заштита од биолошкиот тероризам. Третиот дел ја претставува оперативната поддршка во случај на биотерористички напади на некоја од земјите членки на Интерпол. Оперативната поддршка се состои од поддршка на властите од IRT тимот во биолошките истражувања и кривичните истраги; пребарување на базата на податоци на Интерпол, на пример на отпечатоци од прсти, ДНК профили; издавање на ноти за известување на меѓународната заедница за лица кои претставуваат закана за јавната безбедност.³⁷

6.5.4. Борба против терористички напади со хемиско оружје и експлозиви

Во врска со ова прашање и заканата од терористички напади со хемиско оружје или експлозивни материји Интерпол создаде специјална единица за борба против овие закани. Оваа единица е наречена ChemEx (Chemical and Explosives Terrorism Prevention) која им помага на земјите членки на Интерпол во борбата против овој вид на тероризам. Денес во XXI век е доста лесно да се дојде до одредени хемиски супстанции кои се или од кои може да се направат хемиски оружја за масовно уништување или експлозивни направи.

Во борбата против тероризмот со хемиски средства и експлозивни материји Интерпол и неговата специјална единица ChemEx соработува со повеќе меѓународни организации меѓу кои се и Светската трговска организација,

---

³⁷ Interpol (2014). CBRNE Terrorism Prevention Programme: Bioterrorism. Преземено 13 Март 2014 г. <http://www.interpol.int/Crime-areas/Terrorism/CBRNE-Terrorism-Prevention-Programme/Bioterrorism>

Организацијата за забрана на хемиското оружје, Светската царинска организација и други организации.³⁸

7. Соработката на НАТО со ООН во борбата против современите форми на тероризам во XXI век

Соработката на воено и политичко ниво како и штитењето на безбедноста на сите членки на НАТО претставува негова основна цел која е заснована врз заеднички вредности на демократија, човековите права и владеењето на правото. НАТО Алијансата обезбедува траен и мирен поредок во Европа и пошироко преку партнерства и операции за управување со кризи. Земјите членки на НАТО соработуваат меѓу себе и гарантираат дека ниту една земја-членка во справувањето со безбедносните предизвици не е принудена да се потпира на сопствените национални можности.³⁹

Соработката помеѓу НАТО и ООН изминатите неколку години е доста проширена. НАТО и ООН ја прошируваат својата соработка во борбата против современиот тероризам на сите нивоа на кои што дејствуваат односно институционално, на терен, концептуално и политички. Соработката и консултациите помеѓу овие организации не се однесуваат само на справувањето со кризни ситуации, туку нивната соработка се протега и на други прашања како на пример воено-цивилната соработка, борбата против трговијата со луѓе, борбата против тероризмот и друго.⁴⁰

Опреациите на НАТО на Балканот и во Авганистан, но и во Ирак за поддршка на мирот се со мандат на Советот за безбедност на ООН и неговите резолуции. Соработката на НАТО и ООН во последните години е проширена на повеќе полиња и покрива поголема област на прашања, како што се планирањето на вонредни состојби од невоен карактер, цивилно воената

---

³⁸ Interpol (2014). CBRNE Terrorism Prevention Programme: Chemical and explosives terrorism. Преземено 13 Март 2014. <http://www.interpol.int/Crime-areas/Terrorism/CBRNE-Terrorism-Prevention-Programme/Chemical-and-explosives-terrorism>

³⁹ Public Diplomacy Division NATO (2006). Прирачник за НАТО. Дел I: Вовед во Алијансата: Основните безбедносни задачи на НАТО, 18-21.

⁴⁰ Forum za bezbednost i demokratiju. Prirucnik za NATO (2009). Poglavlje 29: Odnosi NATO-A sa Ujedinjenim nacijama, Beograd 2009, 255-259

соработка, борбата против трговија со луѓе, борбата против тероризмот и борбата за уништување на мините.⁴¹

Дека НАТО и ООН се поврзани на еден посебен начин се гледа и од Преамбулата на Вашингтонскиот договор односно Северноатланскиот договор за НАТО каде што се кажува дека Повелбата на ООН е рамка во која што дејствува НАТО Алијансата. Членот 5 од овој договор се повикува на членот 51 од Повелбата на ООН и го уредува правото на сојузниците да преземаат активности за кои што сметаат дека се неопходни за нивната самоодбрана и тоа поединечно или заедно. Сето тоа вклучува и употреба на вооружени сили, односно да се запре секој вооружен напад и сите други мерки кои би се презеле со него, кога Советот за безбедност на ООН ги презема мерките неопходни за обнова и одржување на меѓународниот мир и безбедност.⁴²

Во однос на соработката во борбата против тероризмот на НАТО и ООН во XXI век може да се издвојат неколку такви соработки реализирани на терен. Секако дека во борбата против современиот тероризам и неговите современи форми е интервенцијата во Авганистан во која клучна улога одигра соработката меѓу НАТО и ООН. Исто така може да се спомни и интервенцијата во Судан во 2005 година во соработка на НАТО, ООН, и ЕУ за прекинување на насилствата во Судан при што НАТО помогна во воздушниот транспорт на мировните војници од афричките земји, како и обуката на офицери на Афричката Унија.

За напредокот против тероризмот Генералниот секретар на НАТО редовно испраќа извештаи до Генералниот секретар на ООН за напредувањето кое е постигнато во операциите на НАТО, како и за клучни одлуки на Северноатланскиот совет. НАТО исто така допринесува во работата на Комитетот за антитероризам (СТС) и учествува на состаноците на овој комитет.⁴³ Овој Комитет за антитероризам е формиран од Советот за безбедност на ООН после терористичките напади на САД од 11.9.2001 година, а НАТО учествува и на специјалните состаноци на Комитетот со кои се

---

⁴¹ Public Diplomacy Division NATO (2006). Прирачник за НАТО. Дел IX: Поширока институционална рамка за безбедност: Глава, 29 Односите на НАТО со Обединетите нации, 285-289.

⁴² Ibid.

⁴³ Forum za bezbednost i demokratiju. Prirucnik za NATO (2009). Poglavlje 29: Odnosi NATO-A sa Ujedinjenim nacijama, Beograd 2009, 255-259

поврзуваат меѓународни, регионални и субрегионални организации кои се засегнати со антитерористичката борба.

Правните рамки во однос на ангажирањето на НАТО од 1990 година до денес се од различна природа. Пред се ангажманите на НАТО, како одбрамбен сојуз, се темелат на членот 5 на Вашингтонскиот договор (Повелба) или би можело да се кажи на заедничко одбрамбено дејствување на сите земји членки во случај на напад на една земја членка. Исто така можно е мултилатералните акции на НАТО да се одвиваат и во рамката која ја поставува Советот за безбедност на ООН, како организација која допринесува за мирот и стабилноста во светот. Како трет начин за ангажман на НАТО се споменува ангажманот на барање на некоја држава членка или држава партнер која бара помош.⁴⁴

- Ангажманот на НАТО врз основа на членот 5 од Вашингтонскиот договор (Повелба) подразбира давање на колективна помош на која било држава членка на НАТО во случај на воена агресија. Ова било креирано на ваков начин со цел да го одврати СССР од можен воен напад на држави од западниот дел на Европа. Меѓутоа помина долг временски период додека некоја држава не се повика на ова право. Тоа беа САД кои се повикаа на членот 5 од Повелбата и тоа не поради загрозување на територијалните граници со конвенционален напад туку поради терористичките напади. САД побараа помош и поддршка од НАТО сојузниците во глобалната борба против тероризмот;
- Ангажманот на НАТО под покровителство на Советот за безбедност на ООН започна во Босна при што НАТО имаше улога во чувањето на мирот, давање на логистичка помош. Во Косово и Метохија НАТО имаше слична улога како и во Босна меѓутоа нападот на СР Југославија во 1999 година немаше формално одобрување од Советот за безбедност на ООН, а Алијансата за да ја оправда оваа активност се повикуваше на некои резолуции на ООН поврзани со Косово;
- Ангажман на НАТО на барање на држава членка или држава партнер како пракса е воспоставено од 2001 година, неславната година за Македонија. Во 2001 година НАТО беше повикан во Република

---

⁴⁴ Novakovic, I. (2010). Bezbednost Zapadnog Balkana: Multinacionalne operacije – NATO, 25-37.

Македонија на барање на претседателот на државата за да помогне да се спречи понатамошната ескалација на воениот судир. Овој вид на барање на помош од НАТО создаде модел по кој се спроведени уште неколку други мисии.

7.1. Борбата против тероризмот

После терористичките напади на САД од 11.9.2001 година се променија геополитичките односи во светот. САД го презедоа лидерството во антитерористичката војна, а своите воени дејствија секогаш ги оправдуваа со тоа дека тие напаѓаат други суверени држави кои се расадник на терористи, или пак кои го поддржуваат и финансираат тероризмот, како и држави кои наводно имаат некое хемиско, биолошко, радиоактивно и нуклеарно оружје кое би можеле да го искористат за терористички напади пред се врз западните држави. После овие напади се огласи и НАТО и повикувајќи се на членот 5 од Вашингтонскиот договор нападите на САД беа оценети како напад на сите земји членки на НАТО, според принципот на заедничка одбрана.

Борбата против тероризмот опфаќа уништување на логорите за тренинг на терористи, директни напади на терористичките ќелии како и индиректна војна. Оваа индиректна војна против тероризмот се сведува на истражувања и притисокт на влади, организации и лица кои поддржуваат терористички организации, а означува и финансиска помош на државите кои учествуваат во антитерористичката војна, зголемување на степенот на полициска и разузнавачка соработка.⁴⁵

Секако борбата против тероризмот почесто опфаќа и употреба на сила врз одредени држави или не државни субјекти – организации. Со Повелбата на ООН за борбата против тероризмот во члениот 51 е регулирано правото на вооружена самоодбрана. Овој член вели дека „Ништо согласно оваа Повелба нема да го спречи инхерентното право на индивидуална и колективна самоодбрана ако вооружениот напад се одвива врз членка на Обединетите нации, се додека Советот за безбедност не преземе неопходни мерки за одржување на светскиот мир и безбедност. За преземените мерки при примената на правото на самоодбрана членките веднаш ќе го известат

---

⁴⁵ Ружин, Н. НАТО во современите меѓународни односи (2010): 9. Феноменот на глобалниот тероризам, Скопје 2010, 105-108.

Советот за безбедност и во ниту еден случај нема да влијаат со акција која би го попречила Советот на безбедност врз основа на Повелбата да ја оствари својата надлежност и одговорност за одржување и воспоставување на светски мир и безбедност”.⁴⁶

Колективната самоодбрана може да се активира од земјите членки со посебен договор, а може да се активира и на посебно барање на некоја земја која е жртва на вооружен напад без да постои договор за тоа. Битно е да се нагласи дека индивидуалното право на самоодбрана врз основа на членот 51 од Повелбата престанува кога Советот за безбедност презел соодветни мерки против напаѓачот. Исто така правото на самоодбрана не може да се користи за освојување на туѓи територии ниту пак за преземање на казнени експедиции. Државата која презела некои дејствија во согласност со членот 51 од Повелбата должна е веднаш да го извести Советот за безбедност за преземените активности, а со тоа се активира неговата надлежност. Доколку се случи да државата која го остварува своето право на самоодбрана не го извести Советот за безбедност за остварувањето на правото тоа создава сомнеж во однос на оправданоста на вооружената интервенција.⁴⁷

Правото на воена интервенција индивидуална или колективна во самоодбрана е дозволено доколку станува збор за постојан, актуелен напад кој е во тек, но за да се изврши тоа потребно е да бидат исполнети неколку услови. Најпрво употребата на сила може да се преземе / е дозволена доколку има директен акт на агресија врз државата која се повикува на членот 51 од Повелбата. Доколку постои некоја индиректна интервенција како што се пропагандата, економската агресија и др. употребата на сила за самоодбрана не е дозволена.⁴⁸

Понатаму како втор услов за употреба на воената сила за самоодбрана се јавува сериозноста на вооружениот напад. Советот за безбедност на ООН

---

⁴⁶ Алексоски, С. (2011). Примената на одредбите на меѓународното право околу употребата на вооружена сила во справување со тероризмот. Корпоративен Меѓународен Славјански Универзитет „Г.Р. Державин” – Свети Николе, Зборник на научни трудови: Меѓународен дијалог: исток – запад, 1-10.

⁴⁷ Ibid.

⁴⁸ Хаци-Јанев, М. Легалноста на војната против тероризмот во име на правото на самоодбрана и правото предвремена самоодбрана. Современа македонска одбрана, МО на РМ, 43-60, Преземено 10 март 2014г. http://www.morm.gov.mk/wp-content/uploads/2013/10/Sovremena-makedonska-odbrana-br_11.pdf

има мандат да изврши оцена за утврдување дали извршениот напад е агресивен.

Третиот услов се однесува на тоа дека правото на самоодбрана единствено може да се активира во случаите кога постои провокација со противправен акт. Ниедна држава не може да се повика на правото на самоодбрана заради воведување на присилни мерки од страна на ООН или пак против држава на која согласно членот 51 од Повелбата на ООН и е дозволено користење на правото на самоодбрана.

Пропорционалноста во употребата на вооружената сила при самоодбраната е четвртиот услов. Силата која се употребува во самоодбрана мора да биде пропорционална со силата на агресивниот напад, во спротивно би се пречекорило или злоупотребило правото на самоодбрана.

Петтиот услов се однесува на тоа дека според членот 51 од Повелбата, самоодбраната не може да се активира поради напад кој во иднина треба да се случи, ќе се случи или ќе се случел. Само доколку истовремено се одвиваат агресивните напади со употребата на вооружената сила за самоодбрана може да се кажи дека самоодбраната е легална. Но во однос на членот 51 од Повелбата постојат несогласувањea околу толкувањата на делот кој ја дозволува употребата на индивидуална сила, која е без дозвола на Советот за безбедност на ООН, кога нападот сеуште не се случил односно постои само закана за неговото случување. Според САД дозволена е употреба на сила за да се спречат идни напади кои не се суште започнати, а ова тврдење го засноваат според обичајното право на самоодбрана. Дека правото на самоодбрана се активира единствено само кога постои вооружен напад е потврдено и од Меѓународниот суд на правдата што е и негов став.⁴⁹

Шестто, кога Советот за безбедност презел определени мерки против агресорот, правото на самоодбрана преминува од индивидуално во колективно право на самоодбрана.

Воената интервенција на НАТО над СР Југославија во 1999 година под името „Операција сојузничка сила“ (Operation Allied Force) е една од воените интервенции кои се сметаат за нелегитимни. За спроведувањето на оваа

---

⁴⁹ Ibid.

операција немаше согласност од ООН и Советот за безбедност, а бомбардирањето беше извршено под параванот на хуманитарна интервенција.

Употребата на воена сила поради терористички напади на не државни субјекти на туѓа територии не е осудувана и е поддржана од страна на Советот за безбедност на ООН, а и од земјите членки на ООН. Правната основа за употреба на воената сила во овој случај се наоѓа во правото на самоодбрана. САД и Израел сметаат дека нападот врз нивните државјани и добра и на туѓа територија е на рамниште на вооружен напад на државата.⁵⁰

Видовме дека правото на предвремената самоодбрана не е дозволено, но не е непознат овој вид на самоодбрана. Во членот 2 од Повелбата е утврдено дека е забранета предвремената употреба на сила на туѓа територија со цел да се заштитат сопствените добра и граѓани. Меѓутоа кога би се погледнала праксата на обичајните норми ќе се забележи дека со нив не е забранета предвремената самоодбрана. Недоразбирањето во однос дали е дозволена или не предвремената самоодбрана е во тоа што термините „војна“ и „агресија“ не се споменати во членот 2 од Повелбата како посебно забранети, а не е одредено и дали само вооружената интервенција е забранета или е забранета и некоја друга интервенција.⁵¹

Употребата на сила за превремена самоодбрана неколку пати до сега е забележана:

- бомбардирањето на Либија од страна на САД во 1986 година кое што беше оправдувано од тогашниот претседател на САД Реган со повикувањето на членот 51 од Повелбата;

- воздушниот напад извршен од Израел врз штабот на Палестинската ослободителна организација кои беа одговор за терористичките напади извршени од страна на палестинците;⁵²

---

⁵⁰ Ibid., 3

⁵¹ Хаџи-Јанев, М. Легалноста на војната против тероризмот во име на правото на самоодбрана и правото предвремена самоодбрана. Современа македонска одбрана, МО на РМ, 43-60, Преземено 10 март 2014г. http://www.morm.gov.mk/wp-content/uploads/2013/10/Sovremena-makedonska-odbrana-br_11.pdf

⁵² Ibid.

7.2. НАТО и борбата против современите форми на тероризам во XXI век – фази

Еден од главните приоритети на НАТО е борбата против тероризмот и неговото сузбивање. 2001 година, поточно после 11.9.2001 година, и нападите на САД од страна на терористичката организација „Ал Каеда“ беа пресвртница во борбата против тероризмот. За прв пат во историјата на НАТО, организацијата се повика на членот 5 од Вашингтонскиот договор кој се однесува на колективната одбрана за нешто помалку од 24 часа после нападите на САД. Борбата против тероризмот со која раководи НАТО од 2001 година се одвиваше во неколку фази.⁵³

Во првата фаза во борбата против тероризмот која трае до 2006 година доаѓа до одреден напредок, воспоставени и применети се поголем број на мерки. Се создадоа посебни мерки за надгледување на воздушниот простор над САД, нови технологии за меѓународна помош, сила за брз одговор на НАТО. Втората фаза започна со НАТО самитот во Рига во 2006 година заедно со оружјето за масовно уништување, тероризмот е определен како најголема опасност во наредните десет до петнаест години. Овој нов пристап покрај постоечките механизми за борбата против тероризмот воспостави и нови воено-технолошки, институционално-правни и политички мерки. Исто така развиени се и посебни програми за соработка на НАТО со Русија и земјите кои учествуваат во Медитеранскиот дијалог.⁵⁴

7.2.1. Прва фаза во борбата против тероризмот

Оваа фаза го опфаќа периодот од 2001 година до 2006 година и претставува еден нов почеток во мултинационалната борба против тероризмот. За прв пат во историјата на НАТО една земја членка, поточно тоа беа САД, се повика на членот 5 на Вашингтонскиот договор за колективна безбедност после терористичките напади од 11.9.2001 година. НАТО регаираше доста брзо на барањето на САД и при тоа беа направени одредени реформи во безбедносно-известувачките механизми. Овие реформи опфаќаат

---

⁵³ Petkanic, S. (2010). NATO I borba protiv terorizma: Tendencije I perpektive. Revija za bezbednost, Beograd, 1-14.

⁵⁴ Ibid.

интензивирање на разузнавачките соработки, собирање, обработка на битни информации.⁵⁵

Воен концепт за борба против тероризмот беше воспоставен на НАТО самитот во Прага 2002 година, односно се воспостави можноста за воени интервенции во борбата против тероризмот. Издадена е директива со која е опфатен воениот делокруг на НАТО во случај на одредени интервенции. Воениот концепт и неговата примена мора да биде во склад со меѓународното право, ООН мораат да го одобрат, во неговата примена мора да се почитуваат човековите права.

Четири видови на дејствување се опфатени со Воениот концепт: антитерористички акции; акции со кои се сузбива тероризмот; управување со последиците; воена соработка.

Антитерористичките акции најчесто се дефанзивни акции со цел за спречување и рано откривање на тероризмот. Во овие акции за рано откривање на терористичките закани битна улога имаат информирачките активности, а како еден од новитетите воведен од страна на НАТО е и Интегрираниот систем за одбрана на воздушниот простор со кој има можност со проектили да се собори некој киднапиран авион. Исто така антитерористичките акции на НАТО вклучуваат и заштита на авиони надвор од воздушниот простор на земјите членки и невоени акции за евакуација од територијата на земји кои не се членки.

Акциите со кои се сузбива тероризмот се од офанзивен карактер при што опфаќаат отстранување на терористичката закана со воени средства иако тоа не мора да значи и секогаш употреба на воена сила туку само закана дека може да дојде до тоа. Превентивни акции за сузбивање на тероризмот не се преземаат секогаш, а за тоа потребно е да настанат одредени услови како што е директна терористичка закана и за одобрување на овие акции се бара согласност од сите земји членки на НАТО. Можна е и соработка во борбата против тероризмот и со други држави или сојузи, но досегашната пракса на НАТО е ограничена на самостојно дејствување.

Акциите за управување со сузбивањето на последиците опфаќаат примена на одредени мерки за спречување на појава на деструктивни ефекти во случај

---

⁵⁵ Ibid.

на терористички напади, а овие мерки се насочени кон пружење на помош на цивилните власти и создавање на воени и одбрамбени капацитети. Во случај на терористички напади со оружје за масовно уништување, управувањето со сузбивањето на последиците доаѓаат најмногу до израз преку единиците на НАТО за спречување на ширењето на оружјето за масовно уништување и деконтаминацијата.

Соработката на воено ниво опфаќа координирање на воените акции со цел да се спречат и елиминираат терористите, а не е исклучена и помошта од ООН, Организацијата за европска безбедносна соработка и др. До сега се остварени неколку воени соработки како што се програмата за Партнерство за мир со бившите членки на Варшавскиот пакт, Медитеранскиот дијалог, посебните односи со Русија и Украина. Во 2004 година на НАТО самитот во Истанбул радикалниот исламистички тероризам е означен како најголема опасност во децениите кои следуваат, а воената соработка е претставена како основен вид на дејствување во борбата против тероризмот.

7.2.2. Втора фаза во борбата со тероризмот

Втората фаза на НАТО во борбата против тероризмот го опфаќа периодот од 2006 година до 2010 година. Поточно како почеток на оваа фаза може да се земе НАТО самитот во Рига кон крајот на 2006 година на кој се одлучи да се воведат нови иновативни механизми и основи во борбата со тероризмот. Како одговор на глобалните безбедносни промени декларациите кои беа донесени на овој самит претставуваат основни принципи во борбата против тероризмот во наредните десет до петнаест години.

Исто така дојде до промена и во политичките насоки со кои се воспоставија нови и иновативни принципи со кои до израз дојде транспарентноста во борбата против тероризмот, со што се зголеми улогата на јавноста и се создадоа политички концепти кои ја мотивираат употребата на капацитетите на НАТО. На овој самит се донесе декларација која предвидува воспоставување и примена на НАТО сили за брз одговор, овие сили предвидено е да бидат обучени на највисоко ниво, да бидат комбинирани елитна единица на НАТО. Оваа единица е составена и вклучува копнени, морски и воздушни единици кои се доста мобилни.

Во втората фаза НАТО настојува да пренесе одредени воени знаења на припадниците на националните безбедносни сили во борбата против тероризмот. После самитот во Рига НАТО настојуваше да започне борба против специфични видови на тероризам поточно терористички напади извршени со нови технологии. Нападот на сопствениот информациона систем или каква било активност со која би се смалило или оневозможило неговото функционирање НАТО би го сметал за терористички напад. Во 2008 година воведена е политика за одбрана од сајбер напади која вклучува мерки на воени или цивилни активности за заштита на информационо-комуникацискиот систем.

Борбата против тероризмот во оваа фаза се прошири и на дејствувања кои до тогаш не се сметаа за терористички акти, а како такво беше поморското пиратство. Во оваа смисла НАТО предводеше неколку операции за борба против поморското пиратство во сојузништво со САД и ЕУ.

Борбата против тероризмот опфаќа не само ангажирање на воени и политички капацитети, туку е долготраен процес кој вклучува и едукации за развивање на демократските вредности, владеењето на правото и почитувањето на човековите права

Секако во овој период дојде и до проширување на НАТО со Албанија и Хрватска кои формално се примени на самитот во Стразбур во 2009 година, а Македонија не беше примена поради ветото од нејзиниот јужен сосед. Со политиката на проширување на алијансата би можело да дојде до побрза и поефикасна борба против тероризмот. Проширувањето на Исток и Југоисток доведе до промена на геополитичката рамнотежа во Европа.⁵⁶ Иако Македонија се стреми да стане полноправна членка на НАТО кажавме дека беше оневозможена со ветото од нејзиниот јужен сосед, сепак Македонија учествува со свои припадници во мировните и безбедносни мисии на НАТО како во Авганистан така и во Ирак.

7.3. НАТО, ООН и борбата против тероризмот во Авганистан

Присуството на НАТО во Авганистан е со цел на авганистанските власти да им се помогне да воспостават целосна контрола низ целата земја, како и да се спречи повторниот развој на тероризмот во оваа држава.

---

⁵⁶ Ibid.

Подобро запознавање со борбата против современиот тероризам овозможија воените операции во Авганистан. До тогаш Авганистан претставуваше сива зона која беше под контрола на Исламските џихадисти. За Талибанците кои се наоѓаа во Авганистан територијата на оваа држава претставуваше база за обука на нови терористи, зона за одмор и главен штаб.⁵⁷

Раководењето со меѓународната мировна мисија во Авганистан од страна на НАТО започна во 2003 година. Во Авганистан НАТО и помага на Авганистанската Влада во сочувувањето на безбедноста каде што дејствува, проширувањето на власта на целта територија, како и обезбедување на сигурна и безбедна средина, ширењето и владеењето на правото, обновата на земјата и одржување на фер и слободни избори. На самиот почеток на раководењето на меѓународната мировна мисија во Авганистан НАТО беше ограничен само на обезбедувањето на безбедноста во Кабул и неговата околина, но со Провинциските тимови за обновна мисијата се прошири и во други делови на земјата.

Преземањето на командата на ISAF – International Security Assistance Force, во Август 2003 година претставуваше чекор напред во борбата против тероризмот. ISAF силите беа создадени од Советот за безбедност на ООН во 2001 година со цел да и се помогне на привремената влада на Авганистан да се справи со безбедносната ситуација во Кабул како и да ја одржи безбедноста и сигурноста на функционерите и службениците на ООН. Исто така ISAF силите беа вклучени и во воспоставувањето на авганистанските безбедносни структури и нивната обука и тренинг.

И Република Македонија има земено учество во операциите во Авганистан со испраќање на македонски војници и медицински персонал во ISAF мисијата. Оваа соработка започна во 2002 година со испраќањето на два офицери кои беа како дел од турскиот контингент. Во годините што следуваа APM преку ротации на персоналот кој што учествуваше во мисијата ISAF во Авганистан има испратено преку 2000 лица. Единиците на APM во оваа мисија покажаа висок степен на спремност и обученост во нивното дејствување.

---

⁵⁷ Шалијан, Ж., Блин, А., Миго, Ф. (2008). Историја на тероризмот: Иднината на исламистичкото движење: Подемот на сила на џихадистите, локални и автономни групи, 403-405.

Со резолуцијата на советот на безбедност на ООН 1510, НАТО го проширува своето присуство во Авганистан преку создавањето на PRT – Provincial Reconstruction Teams односно Провинциски тимови за реконструкција. Овие тимови се меѓународни тимови кои имаат задача да ја прошират власта на централните власти и да воспостават посигурно опкружување со цел да се спроведе реконструкцијата. Во составот на овие тимови влегуваат цивилни и воени лица.⁵⁸

Процес на длабоки реформи по интервенцијата на Меѓународната заедница во области како што се правдата, безбедносниот сектор и демократизацијата започна во Авганистан. ISAF силите беа ангажирани во координацијата на демобилизацијата, разоружувањето и реинтеграцијата. Во врска со разоружувањето биле заплени околу 9.000 парчиња тешко оружје, оклу 30.000 парчиња лесно оружје, а околу 62.000 борци биле демобилизирани.⁵⁹

Авганистан дека е многу значаен за терористите на Ал Каеда може да се види од говорот на Ајман Ал Завахири. Неговиот говор е насловен како Значењето на Авганистан за исламската револуција. Објавен во Јануари 2002 година и е составен од четири точки. Во првата точка Ал Завахири говори дека џихадското движење мора да поседува инкубатор во кој би можело да се стекнат практични искуства за борбата, за политиката и организацијата. Во втората точка зборува за тоа дека ослободувањето на една исламска земја како што е Авганистан од страна на младите муслимани е со чист исламски слоган, а дека еден слоган не треба да се меша со друг слоган. Во Авганистан борбата се водела против странски непријател кој е невернички агресор поддржан од корумпиран и одметнички режим. Во третата точка зборува дека Авганистан е практичен пример за џихадот воден против водачи одметници како што бил Наџибулах кој ја отфрлил власта на исламот и се приклучил кон неговите непријатели, а со тоа им овозможил на непријателите на исламот да влезат во Авганистан и брутално да ги угнетуваат муслиманските муџахедини. Во четвртата точка укажува дека борбите против СССР ги воделе млади

---

⁵⁸ Ружин, Н. НАТО во современите меѓународни односи (2010): Војна против тероризмот: 10.1. НАТО во Авганистан, Скопје 2010, 140-142.

⁵⁹ Ружин, Н. НАТО во современите меѓународни односи (2010): Војна против тероризмот: 10.2. Талибански предизвик, Скопје 2010, 142-146.

авганистански борци и дека СССР бил поразен, а овие борби претставувале добра вежба за денешните борби против новиот непријател кој претставува доминантна воена сила денес, а тоа е САД. Младите муџахедински борци од другите арапски земји кои дошле во Авганистан да се борат против непријателот ги прошириле своите знаења и станале браќа по оружје против непријателите на исламот. Исто така тука укажува и дека присуството на млади арапски борци во Авганистан и зголемувањето на нивниот број е неуспех за американската политика и нов доказ за политичката глупавост на Американците.⁶⁰

7.3.1. Мисијата ISAF – Меѓународни безбедносни сили за помош

Мисијата на ISAF во Авганистан е започната со Бонската конвенција во 2001 година кога и беше формирана новата преодна Авганистанска Влада, а со резолуциите на Советот за безбедност на ООН 1386, 1413 и 1444 мисијата на ISAF. По започнувањето на оваа мисија започна реконструкцијата на Авганистан, се постави преодна влада односно Авганистанска транзициона влада. Исто така ООН им помогнаа на новоформираните власти во Авганистан да се создаде безбедна средина во Кабул и неговата околина, а дадоа и поддршка во реконструкцијата на земјата. Со ова се создаде можност за создавање на тројно партнерство меѓу Авганистанската преодна влада, Мисијата на ООН за помош во Авганистан (United Nations Assistance Mission in Afghanistan – UNAMA) и мисијата на ISAF.

Обединетото Кралство раководеше со мисијата на ISAF, а кога раководењето го презедоа Германија и Холандија во 2003 година побараа помош од НАТО. Сите земји членки на НАТО се приклучија во составот на ISAF со различен број на учесници на мисијата, а се приклучија и други земји кои не се членки на НАТО меѓу кои и Македонија.⁶¹

Мисијата на ISAF од 2003 година го прошири својот мандат на целата територија во согласност на Резолуцијата 1510 на Советот за безбедност и

---

⁶⁰ Шалијан, Ж., Блин, А., Миго, Ф. (2008). Историја на тероризмот: Иднината на исламистичкото движење: Манифести, говори и теорија (II), 614-315

⁶¹ Public Diplomacy Division NATO (2006). Прирачник за НАТО. Дел IV: Улогата на Алијансата во операциите на одржување и поддршка на мирот: Глава 16, Улогата на НАТО во Авганистан, 175-179.

поминува низ четири фази.⁶² Провинциските тимови за обнова се составени од меѓународен персонал кој што е цивилно-воен. Основна цел на овие тимови е давањето на поддршка на Авганистанските власти да ја прошират својата власт на целата територија на државата и да помогнат во развојот на безбедноста. Исто така Провинциските тимови за реконструкција помагаат во воспоставувањето на односи со локалните власти, во областите каде дејствуваат унапредување на безбедноста, реформите во безбедносниот сектор и обнова на провинциите со користење на средства и капацитети што се на располагање. Провинциските тимови за реконструкција се утврдени од страна на НАТО и неговите водечки земји во соработка со Мисијата на ООН за помош на Авганистан како и неговиот состав и географски досег.⁶³

Првата фаза е фаза во која се проширува мандатот на ISAF, на Север, во Кундуз за вклучување на провинциските тимовите за реконструкција кои биле раководени од Германија по овластување на Советот на НАТО во Декември 2003 година. На НАТО самитот во Истанбул, НАТО одлучува да се создадат уште четири тимови за реконструкција и во други региони. Овој процес заврши во Октомври 2004 година, а ISAF контролираше околу 3.600 км² во северниот дел на Авганистан.

Втората фаза започнува во 2006 година со проширувањето на мисијата на ISAF во западните делови на Авганистан. Два тимови за реконструкција во оваа фаза стануваат оперативни во две провинции во западен Авганистан. Со оваа фаза и вкупно девет тимови за реконструкција во целиот Авганистан се обезбедуваше сигурност на 50% од територијата на Авганистан.

Третата фаза го опфаќа проширувањето на Југ. НАТО во 2006 година ја презеде командата во шест зони во кои дотогаш командувале САД.

Четвртата фаза започнува исто така во 2006 година и претставува проширување на мисијата на Исток, но и преземање на одговорност за целата земја.⁶⁴

---

⁶² Ружин, Н. НАТО во современите меѓународни односи (2010): Војна против тероризмот: 10.3. Експанзијата на ИСАФ, Скопје 2010, 142-146.

⁶³ Public Diplomacy Division NATO (2006). Прирачник за НАТО. Дел IV: Улогата на Алијансата во операциите на одржување и поддршка на мирот: Глава 16, Улогата на НАТО во Авганистан, 175-179.

⁶⁴ AFGHANISTAN INTERNATIONAL SECURITY ASSISTANCE FORCE: About ISAF (2014). Преземено на 9 Март 2014 г. <http://www.isaf.nato.int/history.html>

Во мисијата на ISAF учествуваат 49 земји меѓу кои и Република Македонија со 155 лица. Најголем број на учесници во оваа мисија имаат САД и тоа 33.600, а најмалку Исланд, Малезија и Нов Зеланд со по 2 учесници. Вкупниот број на лица кои учествуваат во мисијата на ISAF е 52,686 лица. Овие информации се однесуваат за периодот до 20 Февруари 2014 година.⁶⁵

7.4. Борбата против тероризмот во Ирак – воена интервенција

Интервенцијата во Ирак беше започната од страна на САД врз основа на информации дека Ирак произведува нуклеарно оружје, дека ги обновува забранетите програми за наоружување и дека ги поддржува терористички групи. САД иако не беа целосно сигурни во тоа дали Ирак има нуклеарно оружје, сепак сметаа дека мораат, иако не се сигурни за тоа дали постои нуклеарно оружје во Ирак, да спречат Ирак да произведе или да употреби таков вид на оружје.⁶⁶

Оваа воена интервенција на Ирак направи поделеност во рамките на НАТО и ЕУ. Иако САД беа поддржани од поголемиот број на членки на НАТО сепак Франција и Германија се воздржаа од учество во воените интервенции.

И воената интервенција врз Ирак исто како и врз СР Југославија беше без согласност на Советот за безбедност на ООН со што се става знак прашалник врз легалитетот на оваа воена интервенција. Нападот на Ирак беше оправдуван со фактот дека Ирак е еден од главните поддржувачи на терористичката група „Ал Каеда“, која ги изврши терористичките напади над САД на 11.9.2001 година, како и дека Ирак поседува, но и дека произведува оружје за масовно уништување кое има намера да го употреби. Но ова оружје за масовно уништување во Ирак никогаш не е пронајдено.

После отстранувањето од власт на Садам Хусеин во 2003 година на воената интервенција предводена од САД, НАТО на различни начини се вклучи во транзицијата на Ирак, обуката на Ирачкиот персонал во Ирак и надвор, помош за развој на безбедносни институции кои би имале цел да му се помогне

---

⁶⁵ AGHANISTAN INTERNATIONAL SECURITY ASSISTANCE FORCE: Troop numbers and contributions (2014). Преземено на 9 Март 2014 г. <http://www.isaf.nato.int/troop-numbers-and-contributions/index.php>

⁶⁶ Simic, J. (2009). NATO pred izazovima XXI veka: NATO I intervencija SAD u Iraku, 393-399.

на Ирак во изградба на ефективни вооружени сили и обезбедување на сопствена сигурност.⁶⁷

Со Резолуцијата на Советот за безбедност 1546 во 2004 година на барање на привремената ирачка Влада мисијата на НАТО е вклучена во обуката на ирачките безбедносни сили, а НАТО обезбеди, опрема и техника за ирачките безбедносни сили. Оваа обука е со цел да му се помогне на Ирак да воспостави безбедност и стабилност.

Советот за безбедност на ООН во Јули 2004 година даде согласност да се формира Мисијата на НАТО со која ќе се спроведува обуката. Во мисијата зедоа учество 50 воени лица кои го обучуваа ирачкиот персонал. Целта на оваа мисија беше да и се даде помош и поддршка на Привремената ирачка влада што е можно побрзо да развие национални безбедносни структури. Самата мисија вклучува и воспоставување на договори за врски помеѓу НАТО мултинационалните сили и Привремената ирачка влада; давање помош на ирачките власти за да се помогне развојот на ефективните безбедносни структури; помош во идентификувањето на ирачкиот персонал за обука надвор од Ирак; давање на совети и соработка.⁶⁸

7.5. Предизвици за НАТО

Денес и во блиска иднина постојат предизвици со кои треба да се справи НАТО алијансата. Дел од овие предизвици не се разликуваат многу од предизвиците кои постоеле пред околу шеесет години кога е формирана алијансата, а некои пак се сосема нови. Предизвиците кои се закануваат на интересите на евроатланската заедница се: тероризмот, оружјето за масовно уништување, заканата од балистички ракети, конвенционалните вооружени сили, сајбер нападите, енергетската безбедност и климатските промени.⁶⁹

- Тероризмот претставува најголема закана за мирот и безбедноста и е главна причина за трансформацијата на НАТО кој со сите средства и сили во соработка со другите меѓународни организации, а најмногу со ООН се бори против тероризмот. До сега најголем приоритет заземе

⁶⁷ Public Diplomacy Division NATO (2006). Прирачник за НАТО. Дел IV: Улогата на Алијансата во операциите на одржување и поддршка на мирот: Глава 17, Улогата на НАТО во Ирак, 181-14.

⁶⁸ Ibid.

⁶⁹ Orlic, D. (2009). Seizdeset godina transformacije NATO. Godisnjak 2009: III DEO: Medzunarodna politika I medzunarodni odnosi, FPN, 529-552.

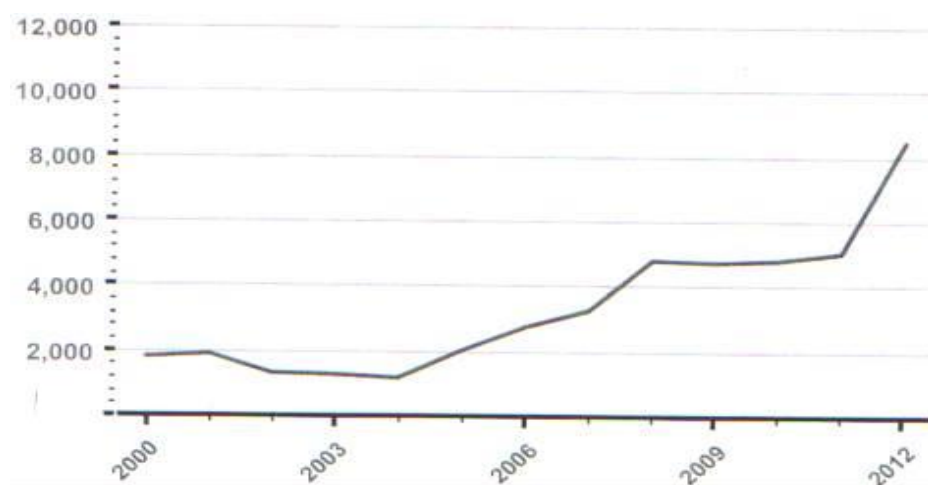
присуството на НАТО во Авганистан и борбата против тероризмот, а тоа е можност за алијансата да ја покаже и докаже својата способност за решавање на сложените безбедносни прашања.

- Оружјето за масовно уништување исто така е еден од приоритетите на алијансата и е поврзано со терористите и терористичките организации. Постоеноста на можност за набавка и употреба на вакво вид на оружје од страна на терористичките организации е реална закана. Поради тоа НАТО планира да го контролира пристапот до вакво оружје и неговото ширење, а како најголема закана за безбедноста го смета развојот на нуклеарните програми на Иран и Северна Кореа.
- Заканата од балистичките ракети постои од самото создавање на НАТО и сеуште претставува еден од побитните приоритети. Не само големите држави туку и помалите поседуваат балистички ракети со голем дomet односно интерконтинентални ракети за кои потребно е да се води сметка да не се злоупотребат. Во таа смисла е и намерата на САД за распоредување на противвоздушна одбрана во Полска и Чешка на која остро реагираше и се спротивстави Руската Федерација чувствувајќи закана со поставувањето на овие воздушни штитови.
- Конвенционалните вооружени сили како приоритет влегоа повторно во фокусот на НАТО од 2007 година после нападот на Грузија од страна на Руската Федерација која одби унилатерално да го почитува Договорот за конвенционални сили.
- Сајбер нападите со развојот на интернетот и модерната технологија станаа реална закана. Соработката на НАТО со своите партнери значително се подобри благодарение на новите технологии и интернетот, но се појави и заканата за евентуални терористички напади врз овие технологии и комуникациски системи.
- Енергетската безбедност е од голема значајност за НАТО. Непреченото снабдување со енергенс како што се нафтата и гасот претставува предизвик во годините пред нас.
- Климатските промени се во фокусот на НАТО, но од цивилна страна односно алијанста се обидува со своите капацитети и средства да помогне во зачувувањето на природната средина

8. Терористички напади во XXI век

Слика 1. Приказ на бројот на терористички напади – 2000 – 2012 година

Figure 1. Displaying the number of terrorist attacks - 2000 - 2012 year

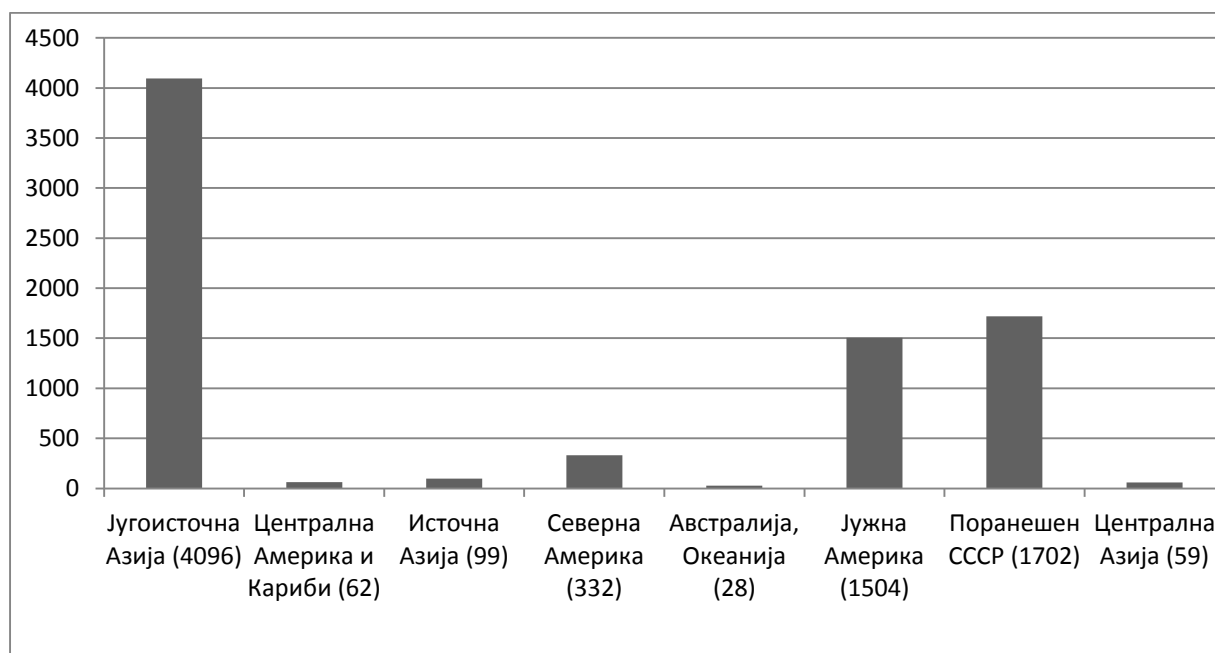

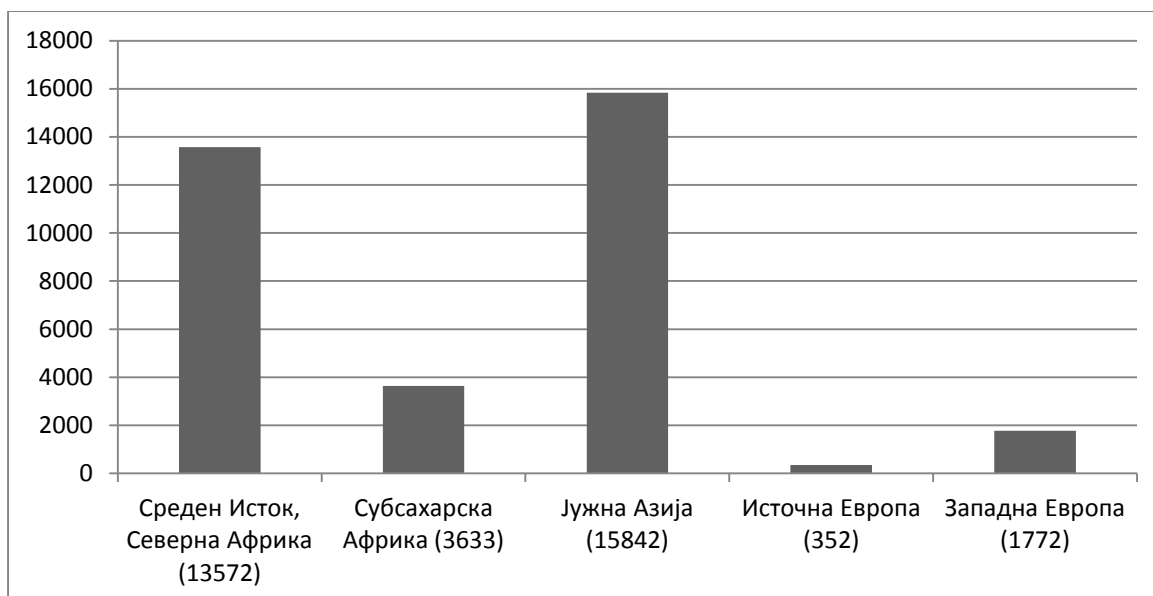
Извор: GLOBAL TERRORISM DATABASE (2014). Преземено 02. Април 2014 г.

http://www.start.umd.edu/gtd/search/Results.aspx?start_yearonly=&end_yearonly=&start_year=2000&start_month=1&start_day=1&end_year=2012&end_month=12&end_day=31&asmSelect0=&asmSelect1=&ctp2=all&success=yes&casualties_type=b&casualties_max=

Слика 2. Терористички напади од 2000 до 2012 година по региони

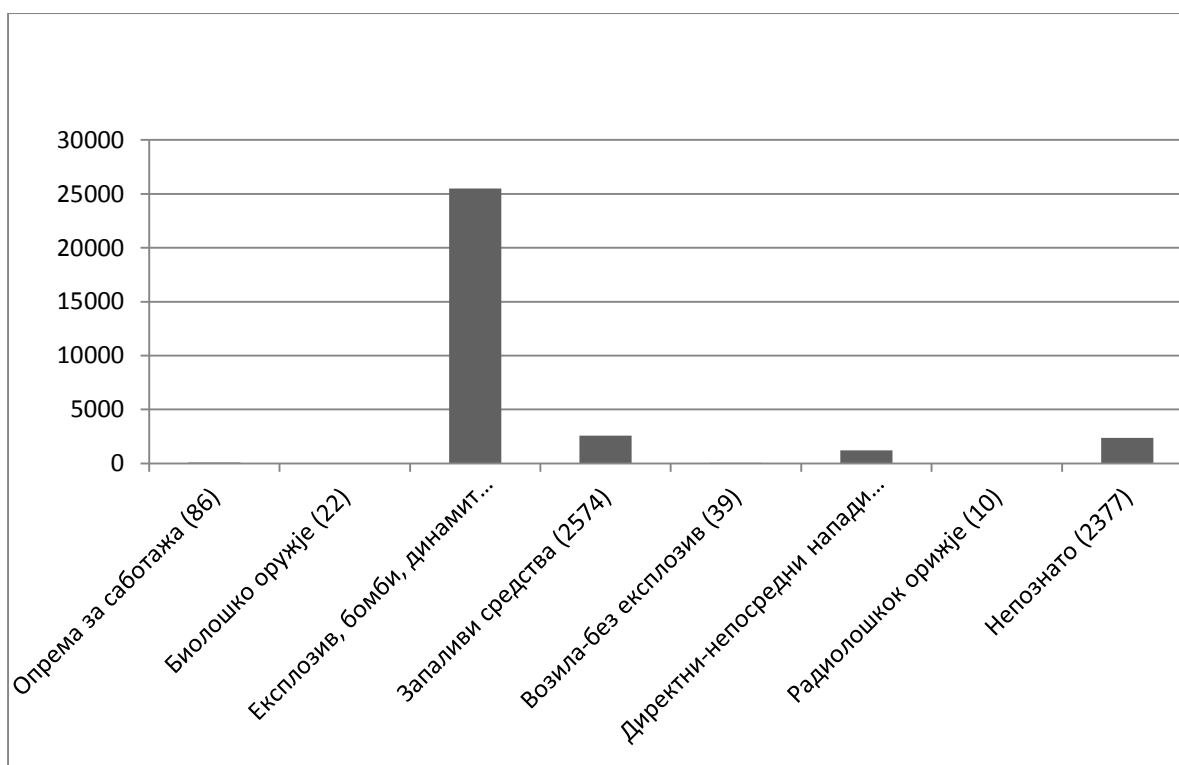
Figure 2. Terrorist attacks from 2000 to 2012 by regions

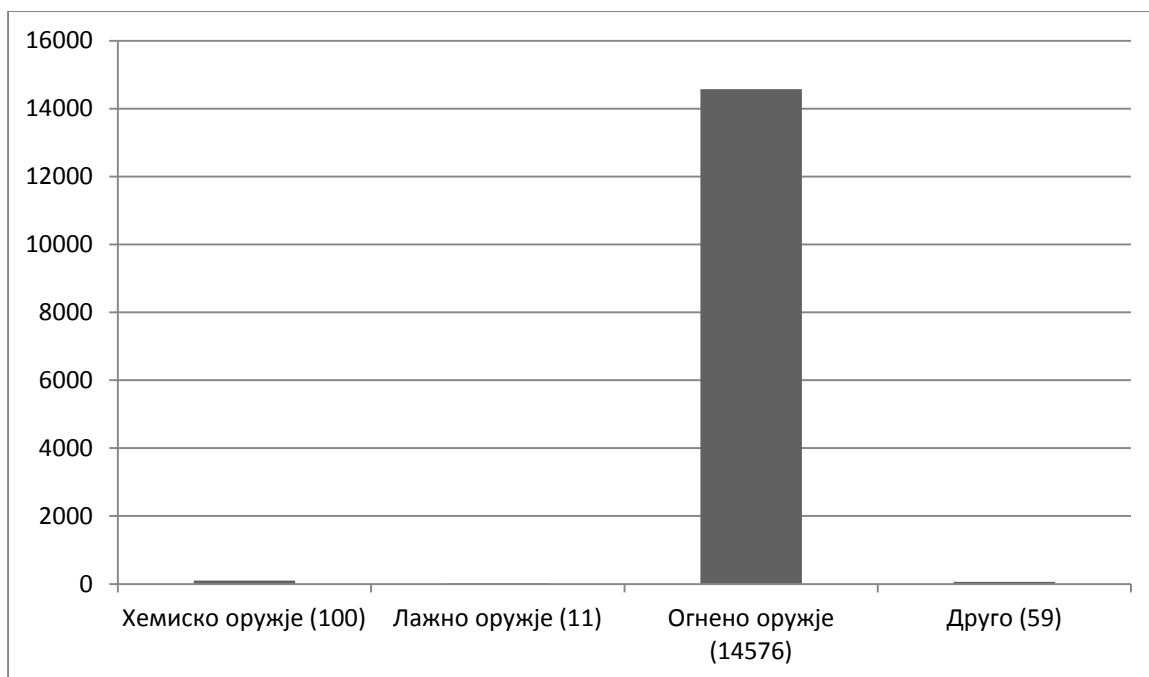

Извор: GLOBAL TERRORISM DATABASE (2014). Преземено 02. Април 2014 г.
http://www.start.umd.edu/gtd/search/Results.aspx?chart=regions&casualties_type=b&casualties_max=&start_year=2000&start_month=1&start_day=1&end_year=2012&end_month=12&end_day=31&ctp2=all

Слика 3. Терористички напади 2000-2012 година според употребеното оружје
 Figure 3. Terrorist attacks 2000-2012, according to the used weapons

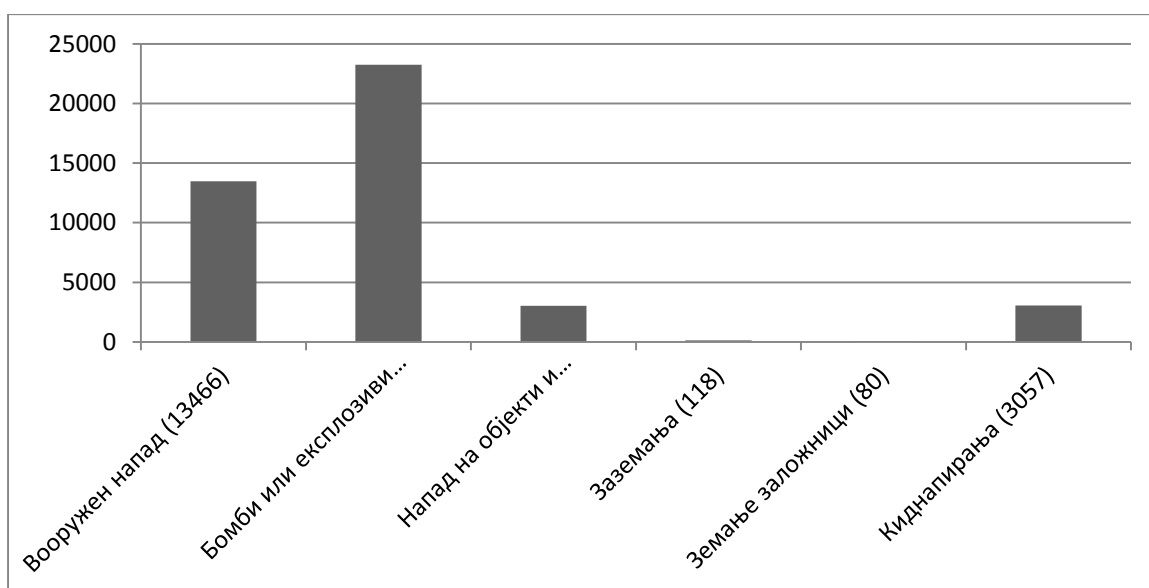

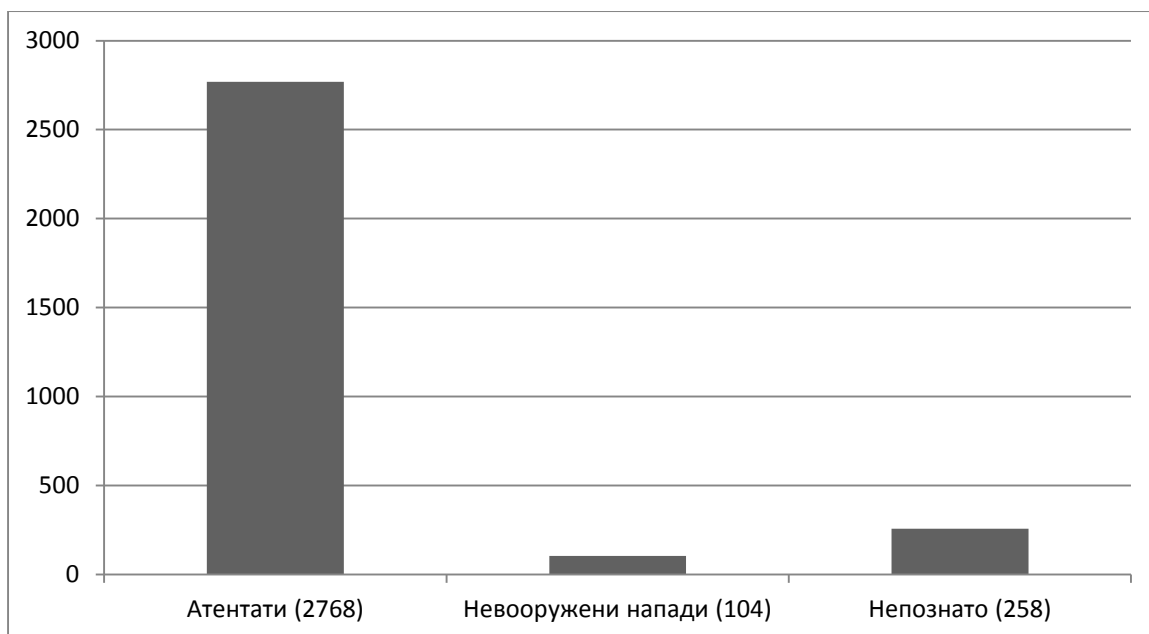
Извор: GLOBAL TERRORISM DATABASE (2014). Преземено 02. Април 2014 г.
http://www.start.umd.edu/gtd/search/Results.aspx?chart=weapon&casualties_type=b&casualties_max=&start_year=2000&start_month=1&start_day=1&end_year=2012&end_month=12&end_day=31&dtp2=all

Слика 4. Терористички напади 2000-2012 година според начинот на извршување

Figure 4. Terrorist attacks 2000-2012, according to the method of execution

GTD – Global Terrorism Database е база на податоци за терористички напади кои се случуваат насекаде низ светот. Базата располага со податоци за терористички напади од 1970 година до 2012 година и се опфатени и регистрирани преку 113.000 случаи на тероризам. Низ GTD базата на податоци може да се пребуарува според повеќе карактеристики и критериуми на терористичките напади, според времето на нивното случување, регионот, земјата, подготвувачите, видот на оружјето, начинот на извршување, целта на нападот, последиците.

Слика 1 ги покажува терористичките напади во периодот од 2000 година до 2012 година според базата на податоци за извршени терористички напади GTD. Можеме да забележиме дека од почетокот на овој период, па до 2012 година терористичките напади се зголемени за околу пет пати. Во 2000 година имало нешто помалку од 2000 терористички напади, а во наредната 2001 година кога и се случија терористичките напади на САД има само многу благ пораст на ваквите напади. Од 2001 година до 2004 година се забележува слабо намалување на терористичките напади, но по оваа година доаѓа до забрзано зголемување. Така во годините кои следуваат терористичките напади растат од година во година, па во 2008, 2009, 2010 и 2011 година има околу 5.000 терористички напади кои се регистрирани во базата на податоци GTD. Може да се забележи и дека од 2011 година до 2012 година терористичките напади низ светот се зголемени речиси за два пати, односно од околу 5.000 терористички

напади во 2011 година на оклу 9000 напади во 2012 што претставува доста големо зголемување.

Слика 2 ги покажува терористичките напади во периодот од 2000 година до 2012 година според базата на податоци за извршени терористички напади GTD. Тука се забележува дека терористичките напади се извршуваат најмногу во Јужна Азија односно 15.842 регистрирани терористички напади, потоа во Средниот Исток и Северна Африка со регистрирани 13.572 терористички напади. Најмалку регистрирани терористички напади во овој период има во Централна Америка заедно со Карибите и тоа 62, Австралија и Океанија 28 регистрирани напади. Од оваа слика се гледа дека терористичките напади се најзастапени во регионите каде што сеуште се водат војни или мировни мисии кои се со цел да воспостават стабилност и мир или пак демократија, но статистичките податоци покажуваат нешто друго.

Слика 3 дава приказ на терористичките напади во периодот од 2000 година до 2012 година и оружјето кое е употребувано за нивно извршување според базата на податоци за извршени терористички напади GTD. Графиконот покажува дека терористичките напади најмногу се извршуваат со распрснувачи направи односно со експлозив, бомби и динамит, а регистрирани се 25.488 од 2000 до 2012 година. Второ најупотребувано оружје за извршување на терористичките напади е огненото оружје, а регистрирани се 14.576 напади. Се забележува дека има и неколку случаи на употреба на оружје за масовно уништување односно биолошко оружје 22 напади, радиолошко 10 и хемиско оружје 100 регистрирани напади.

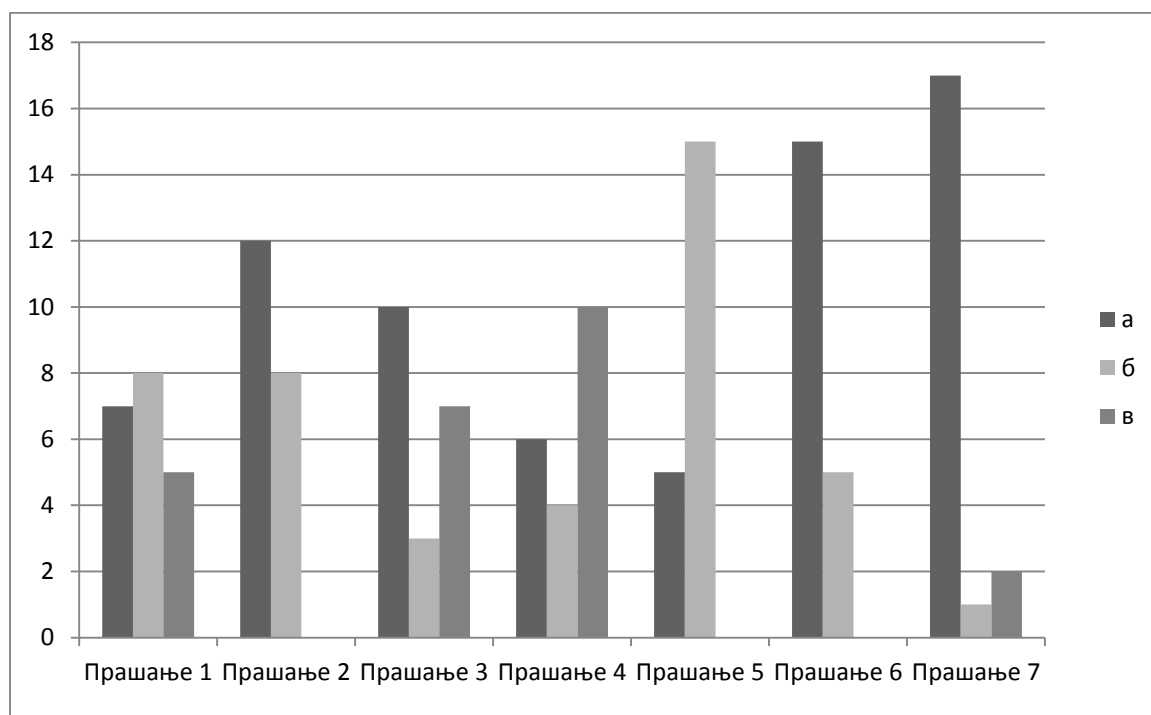
Слика 4 ги покажува регистрираните податоци за терористичките напади и начинот на нивното извршување според базата на податоци за извршени терористички напади GTD. Најмногу терористички напади се извршени со бомби и експлозиви 23.252 регистрирани напади, потоа следуваат вооружени напади 13.466 регистрирани. Додека пак другите начини на извршување на терористичките напади во однос на вооружените напади и бомбите и експлозивите се помалку застапени како начин на извршување.

9. Резултати од поставените прашања (анкета) во однос на оправданоста на воените интервенции на САД и НАТО во XXI век

Прашалникот беше поставен на 20 студенти и 20 лица вработени во државната администрација. Резултатите од прашалникот се следни:

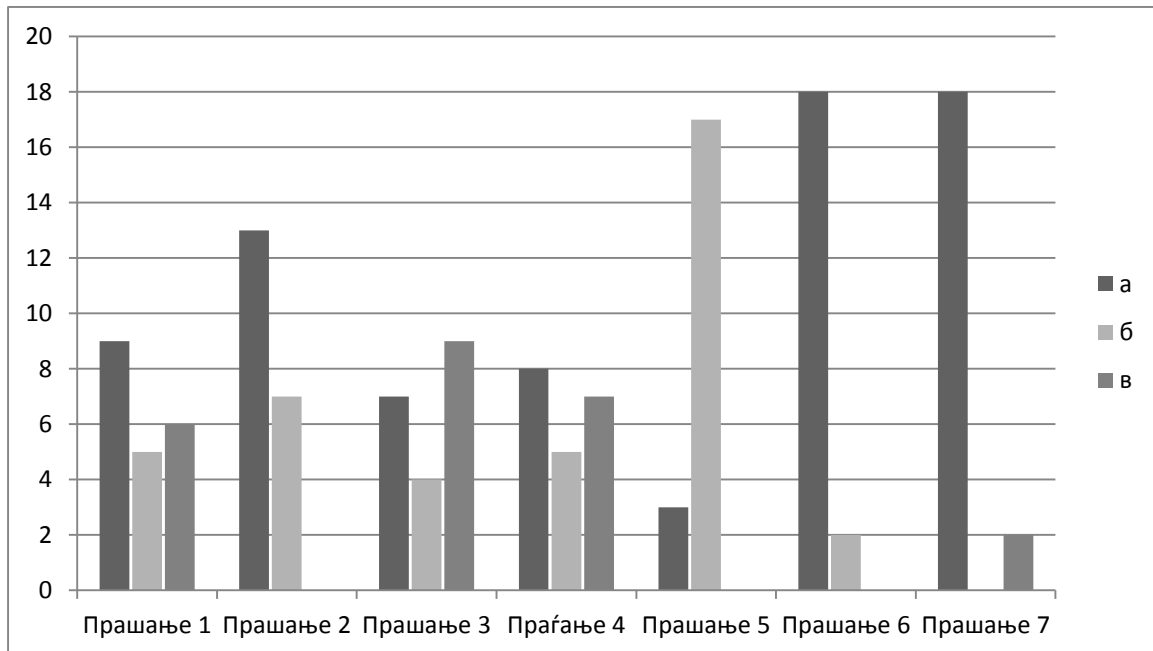
Слика 5. Статистички приказ на податоци од прашалник поставен на група од 20 студенти

Figure 5. Statistical review of data from a questionnaire placed on a group of 20 students

Слика 6. Статистички приказ на прашалник поставен на група 20 вработени во јавната администрација

Figure 6. Statistical review of the questionnaire set of Group 20 employees in public administration

Прашалникот беше доставен до примерок од 20 студенти и 20 лица вработени во јавната администрација. Од одговорите на првото прашање може да се забележи дека кај студентите 35% ги оправдуваат воените интервенции на САД и НАТО во XXI век, 40% не ги оправдуваат, а 25% делумно ги оправдуваат. Кај примерокот од вработените во јавната администрација 45% ги оправдуваат воените интервенции на САД и НАТО во XXI век, 25% не ги оправдуваат, а 30% делумно ги оправдуваат.

На второто прашање 60% од студентите сметаат дека се прекршува суверенитетот на земјите во кои се интервенира воено, додека пак 40% го сметаат спротивното. Кај вработените во јавната администрација 75% сметаат дека се прекршува суверенитетот, а 25 проценти сметаат дека не станува збор за прекршување на суверенитетот при воените интервенции.

Третото прашање се однесува на остварувањето на целите на воените интервенции на САД и НАТО во XXI век при што 50% одговориле со да, 15% со не, а 35% со делумно. Кај втората испитувана група 35% одговориле со да, 20% со не, а 45% со делумно.

На четвртото прашање дали со воените интервенции може да се победат современите форми на тероризам, од првата испитувана група се гледа дека 30% дале одговор со да, 20% со не, а 50% со делумно. Во втората испитувана група 40% одговориле со да, 25% со не, а 35% со делумно.

Петтото прашање дали се оправдуваат воените интервенции на НАТО без согласност на СБ на ООН, од првата испитувана група се гледа дека 25% одговориле со да, а 75% со не. Додека пак кај втората испитувана група имаме резултати кои покажуваат дека 15% одговориле со да, а 85% со не.

Шесттото прашање кое се однесува на тоа дали испитаниците сметаат дека се повредуваат меѓународните норми со воените интервенции без согласност на СБ на ООН, првата испитана група 75% одговорила со да, а 25% со не. Кај втората испитана група 90% одговориле со да, 10% со не.

На последното односно седмото прашање од прашалникот, дали соработката на Меѓународните организации пред се НАТО, Интерпол и ООН може да придонеси во спречувањето и искоренувањето на тероризмот во XXI век, 85% одговориле со да, 5% со не, а 10% со делумно. Кај втората испитана група 90% одговориле со да, 10% со делумно.

10. Заклучок

Во овој магистерски труд ја обработивме темата која ја опфаќа Соработката на Интерпол, НАТО и ООН во борбата со современите форми на тероризам во светот во XXI век. За подобро да се разбере оваа соработка односно за што и против што се борат овие меѓународни организации најпрвин се запознавме со општите карактеристики на тероризмот како феномен и неговата поврзаност со организираниот криминал, неговите извори за финансирање, неговата феноменологија и етиологија, организираноста и хиерархиската поставеност во терористичките групи и организации.

Секако, како што се гледа од самиот наслов, квинтесенција на трудот е Соработката на Интерпол, НАТО и ООН во борбата со современите форми на тероризам во светот во XXI век. Најпрво е разгледана и разработена Соработката на Интерпол и ООН во борбата со современите форми на тероризам во светот во XXI век. Овие две меѓународни организации имаат потпишано договор за меѓусебна соработка уште во 1997 година при што неколку пати е надополнуван со нови договори. Како една посебна карактеристика на соработката на Интерпол и ООН во борбата против современите форми на тероризам во XXI век се издвојува Специјалната нота која ја издава Интерпол на барање на ООН, поточно неговиот Комитет за санкции.

Соработката на НАТО и ООН е воочлива во операциите на НАТО кои се одвиваа во повеќе региони и држави како на Балканот, така и во Авганистан и Ирак, но и во други држави. Констатиравме дека НАТО и ООН се тесно поврзани со тоа што во Преамбулата на Вашингтонскиот договор односно Северноатланскиот договор за НАТО е одредено дека Повелбата на ООН е рамка во која што дејствува НАТО Алијансата, регулирањето на правото на индивидуална и колективна самоодбрана.

Од погоре разработените теми се констатира дека ефикасната борба против современите форми на тероризам во XXI век зависи од соработката и меѓусебната комуникација на НАТО, Интерпол и ООН како меѓународни организации кои имаат големом глобално влијание. Меѓутоа исто така констатиравме дека степенот на меѓусебната соработка на НАТО, Интерпол и ООН не влијае на квантитативното намалување на терористичките напади кое

нешто јасно се утврди преку Глобалната терористичка база на податоци. Иако степенот на соработка на овие меѓународни организации е на завидно ниво, а се развива и ќе се развива уште повеќе, во XXI век од година во година утврдивме дека бројот на терористичките напади се зголемува.

Утврдивме и дека воените интервенции на САД и НАТО во XXI век секогаш не зависат од мислењето на Советот за безбедност на ООН. Такви воени интервенции беа интервенциите во Југославија и Ирак.

Во изработката на трудот покрај употребата на домашна и странска литература која ја опфаќа самата тема се користевме и со податоците на GTD – Global Terrorism Database односно Глобалната терористичка база на податоци. Анализирајќи ги податоците од оваа база на податоци за периодот од 2000 година до 2012 година установивме дека постои значително зголемување на терористичките напади на глобално ниво.

Се поставува прашањето зошто после толку воени интервенции, медиумски пропаганди, вршење на притисоци бројот на терористички напади се зголемил за речиси пет пати во последните петнаесетина години? Можеби воените интервенции, посебно оние на Блискиот исток предизвикуваат само револт на населението во овие региони, или пак чувство на несигурност и загрозеност од странските воени сили. Можеби тие нивните противници ги нарекуваат терористи бидејќи сеат чувство на страв и несигурност во нивните родни места, кои се поинакви посебно во морална и етичка смисла со политичките системи во западните држави. За да се разјаснатат овие противречности потребно е долготрајно и исцрпно истражување кое ќе ги согледа севкупните карактеристики и идеали на двете спротивставени страни – терористите и борците против тероризмот.

Од спроведената анкета која е составен дел на овој магистерски труд установивме дека поголемиот број од испитаниците сметаат дека со воените интервенции се прекршува суверенитетот на државите во кои се интервенира, но не треба да се заборава и на фактот дека овие држави врз кои се интервенира на некој начин биле поврзани со терористички организации кои имаат регионално или глобално влијание. Фактот дека тероризмот претставува сеопшта закана не треба да се игнорира, па иако понекогаш доаѓа до прекршување на суверенитетот на одделни држави, сепак тоа е во насока на

обезбедување на мирот и сигурноста во светот. А колку во праксата се обезбедуваат мирот и безбедноста е сосема друго прашање.

Сепак може да се каже дека соработката на меѓународните организации посебно Интерпол, НАТО и ООН во борбата против современите форми на тероризам во XXI век покажува одредени резултати особено во нивната координираност, размената и обновувањето на информации. Констатиравме дека проток на навремените информации денес е најважен дел од ланецот во борбата со тероризмот. Точната и навремена информација за можен терористички напад може да спаси голем број потенцијални жртви или материјални штети. Затоа и Интерпол посебно работи на развој на телекомуникацискиот систем за размена на информации преку НЦБ со земјите членки и другите меѓународни организации.

Користена литература (REFERENCES)

1. Алексоски, С. (2011). Примената на одредбите на меѓународното право околу употребата на вооружена сила во справување со тероризмот. Корпоративен Меѓународен Славјански Универзитет „Г.Р. Державин” – Свети Николе, Зборник на научни трудови: Меѓународен дијалог: исток – запад, 1-10;
2. Анакиевски, Г. Деветте специјални препораки на ФАТФ (FATF) за спречување на финасирање на тероризмот – состојбите во Република Македонија. Министерство за одбрана на Р.М., Современа македонска одбрана, 109-115; Преземено на 9 март 2014г. http://www.morm.gov.mk/wp-content/uploads/2013/10/Sovremena-makedonska-odbrana-br_22.pdf
3. Arrangement on Co-operation between the International Criminal Police Organization-Interpol and the United Nations in relation to the United Nations Security Council Sanctions Committees Supplementary to the Cooperation Agreement between the International Criminal Police Organization-INTERPOL and the United Nations, 2009 г;
4. AFGHANISTAN INTERNATIONAL SECURITY ASSISTANCE FORCE: About ISAF (2014). Преземено на 9 март 2014 г. <http://www.isaf.nato.int/history.html>;
5. AFGHANISTAN INTERNATIONAL SECURITY ASSISTANCE FORCE: Troop numbers and contributions (2014). Преземено на 9 Март 2014 г. <http://www.isaf.nato.int/troop-numbers-and-contributions/index.php>;
6. B92 (2010), SB UN uveo nove sankcije Iranu. Преземено на 6 Март 2014 г. http://www.b92.net/info/komentari.php?nav_id=437589;
7. Виоти, П., & Каупи, М. (2009). Меѓународни односи и светска политика: Интернационалниот тероризам и транснационалниот криминал: Причини за тероризмот, 318-321;
8. GLOBAL TERRORISM DATABASE (2014). Преземено 02. Април 2014 г. http://www.start.umd.edu/gtd/search/Results.aspx?start_yearonly=&end_yearonly=&start_year=2000&start_month=1&start_day=1&end_year=2012&end_month=12&end_day=31&asmSelect0=&asmSelect1=&ctp2=all&success=yes&casualties_type=b&casualties_max;

9. GLOBAL TERRORISM DATABASE (2014). Преземено 02. Април 2014 г.
http://www.start.umd.edu/gtd/search/Results.aspx?chart=regions&casualties_type=b&casualties_max=&start_year=2000&start_month=1&start_day=1&end_year=2012&end_month=12&end_day=31&ctp2=all;
10. GLOBAL TERRORISM DATABASE (2014). Преземено 02. Април 2014 г.
http://www.start.umd.edu/gtd/search/Results.aspx?chart=weapon&casualties_type=b&casualties_max=&start_year=2000&start_month=1&start_day=1&end_year=2012&end_month=12&end_day=31&ctp2=all;
11. Interpol (2014), Special Notices, Cooperation with Sanction Committees. Преземено 6 Март 2014 г. <http://www.interpol.int/INTERPOL-expertise/Notices/Special-Notices>;
12. Interpol (2014). CBRNE Terrorism Prevention Programme. Преземено 12 Март 2014 година. <http://www.interpol.int/Crime-areas/Terrorism/CBRNE-Terrorism-Prevention-Programme>;
13. Interpol (2014). CBRNE Terrorism Prevention Programme: Radiological and nuclear terrorism. Преземено 13 Март 2014 г. <http://www.interpol.int/Crime-areas/Terrorism/CBRNE-Terrorism-Prevention-Programme/Radiological-and-nuclear-terrorism>;
14. Interpol (2014). CBRNE Terrorism Prevention Programme: Bioterrorism. Преземено 13 Март 2014 г. <http://www.interpol.int/Crime-areas/Terrorism/CBRNE-Terrorism-Prevention-Programme/Bioterrorism>;
15. Interpol (2014). CBRNE Terrorism Prevention Programme: Chemical and explosives terrorism. Преземено 13 Март 2014. <http://www.interpol.int/Crime-areas/Terrorism/CBRNE-Terrorism-Prevention-Programme/Chemical-and-explosives-terrorism>;
16. Jelenski, M. (2012). Komplementarnost medzunarodnog terorizma i medzunarodnoga organiziranog kriminala. Zbornik radova s Medzunarodne konferencije „Rat protiv terorizma nakon 10 godina”, Zagreb, 6, 87-101;
17. Кеча, Р. (2012). Тероризам – Глобална безбједносна пријетња: Борба против тероризма: Тероризам и будућност, 158-170;
18. Lazanski, M. (2013). Sarin u Siriji. Преземено 11 Март 2013 г. <http://www.politika.rs/rubrike/Svet/Sarin-u-Siriji.lt.html>;

19. Милошевска, Т. Поврзаноста на тероризмот и организираниот криминал. Современа Македонска Одбрана, бр.10, 2004;
20. Novakovic, I. (2010). Bezbednost Zapadnog Balkana: Multinacionalne operacije – NATO, Beograd, 25-37;
21. Orlic, D.(2009). Sezdeset godina transformacije NATO.Godisnjak 2009: III DEO: Medzunarodna politika I medzunarodni odnosi, FPN, 529-552;
22. Pastor Perisa, I. (2012). Organizacijski oblici suvrmenih teroristickih organizacija. Filozofski fakultet, Sveucilista Zagred, 139-156;
23. Pedic, Z. (2012). Odnos medzunarodnoga I europskoga pravnog okvira za suzbijanje terorizma: Konvencije I rezolucije u podrucju borbe protiv terorizma, Pravni fakultet Zagreb, 62-65;
24. Pesto, H. (2011). Pojavni oblici terorizma. Godisnjak, Fakultet politickih nauka, Univerzitet u Sarajevu, 468-486;
25. Petkanic, S. (2010). NATO I borba protiv terorizma: Tendencije I perspektive. Revija za bezbednost, Beograd, 1-14;
26. Public Diplomacy Division NATO (2006). Прирачник за НАТО. Дел I: Вовед во Алијансата: Основните безбедносни задачи на НАТО, 18-21;
27. Public Diplomacy Division NATO (2006). Прирачник за НАТО. Дел IV: Улогата на Алијансата во операциите на одржување и поддршка на мирот: Глава 16, Улогата на НАТО во Авганистан, 175-179.
28. Public Diplomacy Division NATO (2006). Прирачник за НАТО. Дел IV: Улогата на Алијансата во операциите на одржување и поддршка на мирот: Глава 17, Улогата на НАТО во Ирак, 181-14;
29. Public Diplomacy Division NATO (2006). Прирачник за НАТО. Дел IX: Поширока институционална рамка за безбедност: Глава, 29 Односите на НАТО со Обединетите нации, 285-289;
30. Ружин, Н. НАТО во современите меѓународни односи (2010): 9. Феноменот на глобалниот тероризам, Скопје 2010, 105-108;
31. Ружин, Н. НАТО во современите меѓународни односи (2010): Војна против тероризмот: 10.1. НАТО во Авганистан, Скопје 2010, 140-142.;
32. Ружин, Н. НАТО во современите меѓународни односи (2010): Војна против тероризмот: 10.2. Талибански предизвик, Скопје 2010, 142-146

33. Security Council (2014), Counter-Terrorism Committee. Преземено 8 Март 2014 г. <http://www.un.org/en/sc/ctc/>;
34. Simic, J. (2009). NATO pred izazovima XXI veka: NATO I intervencija SAD u Iraku, 393-399; Преземено на 9 март 2014г. <http://www.doiserbia.nb.rs/img/doi/0025-8555/2009/0025-85550904387S.pdf>
35. Telma (2011), СБ на он едногласно изгласа казнени мерки против Либија и Гадафи. Преземено 6 март 2014г. <http://telma.com.mk/index.php?task=content&cat=1&rub=5&item=6244>;
36. Ured za sprecavanje pranja novca (Financijsko-obavestajna jedinica) (2012). Tipologije financiranja terorizma, R. Hrvatska Ministarstvo financija, Zagreb,9-14;
37. United Nations (2014) , Security Council. Преземено на 5 Март 2014 г. <http://www.un.org/en/sc/>;
38. UN, Security Council Committee pursuant to resolutions 1267 (1999) and 1989 (2011) CONCERNING Al-Qaida and associated individuals and entities. Преземено 6 Март 2014 г. http://www.un.org/sc/committees/1267/aq_sanctions_list.shtml;
39. UN, Security Council Committee pursuant to resolutions 1988 (2011). Преземено 6 Март 2014 г. <http://www.un.org/sc/committees/1988/>;
40. UN (2014), Counter-Terrorism Implementation Task Force. Преземено 8 март 2014 г. <http://www.un.org/en/terrorism/ctitf/workinggroups.shtml>;
41. UN (2004). Security Council: Resolution 1540 (2004), 28.04.2004 г.;
42. FATF (2014). Who we are. Преземено на 29 Март 2014. <http://www.fatf-gafi.org/pages/aboutus/whoweare/>;
43. Forum za bezbednost I demokratiju. Prirucnik za NATO (2009). Poglavlje 29: Odnosi NATO-A sa Ujedinjenim nacijama, Beograd 2009, 255-259;
44. Хаџи-Јанев, М. Легалноста на војната против тероризмот во име на правото на самоодбрана и правото предвремена самоодбрана. Современа македонска одбрана, МО на РМ, 43-60; Преземено 10 март 2014г. http://www.morm.gov.mk/wp-content/uploads/2013/10/Sovremena-makedonska-odbrana-br_11.pdf
45. Шалијан, Ж., & Блин, А. (2008). Историја на тероризмот од антиката до Ал Каеда: Праисторија на тероризмот: Зелоти и Асасини, 61;

46. Šegvić, S., (2009).Antiterorizam u kontekstu borbe protiv organiziranog kriminala: 1. Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, god. 46., str. 667.-685;

Прилог:

Анкета

- Дали ги оправдувате воените интервенции на САД и НАТО во XXI век?
а) да   б) не   в) делумно
- Дали сметате дека со воените интервенции се прекршува суверенитетот на државите во кои се интервенира?
а) да   б) не
- Дали воените интервенции на САД и НАТО во XXI век ги оправдаа своите цели?
а) да   б) не   в) делумно
- Дали со воените интервенции може да се победат современите форми на тероризам?
а) може   б) не може   в) делумно
- Дали оправдувате воени интервенции на НАТО без согласност на Советот за безбедност на ООН?
а) да   б) не
- Дали сметате дека се прекршуваат нормите на меѓународното право со воените интервенции без согласност на Советот за безбедност на ООН?
а) да   б) не
- Дали соработката на Меѓународните организации пред се НАТО, Интерпол и ООН може да придонеси во спречувањето и искоренувањето на тероризмот во XXI век?
а) да   б) не   в) делумно

Петар Караѓулески
Соработката на Интерпол, ООН и НАТО во борбата со современите форми
на тероризам во светот во XXI век
Универзитет „Гоце Делчев” - Штип